וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: ג אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יֹסִיף פֶּן־יֹסִיף לְהַכֹּתוֹ עַל־אֵלֶּה מַכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעֵינֶיךָ: ד לֹא־תַחְסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ: ס

דַּיָּנָא וַיְלַקְנֵהּ קֳדָמוֹהִי כְּמִסַּת חוֹבְתֵהּ בְּמִנְיָן: ג אַרְבְּעִין יַלְקְנֵהּ לָא יוֹסֵף דִּילְמָא יוֹסֵף לְאַלְקָיוּתֵהּ עַל אִלֵּין מָחָא רַבָּא וְיִקַּל אֲחוּךְ לְעֵינָךְ: ד לָא תְחוֹד פּוּם תּוֹרָא

לקט בהיר

הסמיכות לבד לא היינו יודעים כל זאת, אלא מאחר שגילה הכתוב שיש מלקין ויש שאינם מלקין, וקמ"ל, בא הסמיכות לגילוי מילתא: ה) מפילו על העמוד שהיה שם: ו) אם פי' לפניו לפני השופט, מיותר הוא, שאם הפילו השופט והכהו פשוט שהוא לפניו, ודאי שפירושו לפניו של הנלקה, על החזה שלו ועל כריסו, גם כדי רשעתו מיותר הוא הלא אומר בפירוש לא יוסיף, בא לומר שלפניו יהיה כדי רשעתו בלשון יחיד אבל לאחריו יכה יותר מזה, ושיערו חכמים שאדם יכול להלוס מלפניו אליו מן אחוריו, או משום שמשמע לפניו יהיה אחד ולאחוריו רביס ומיעוט רביס שניס (רא"ם): ז) ר"ל אם היה נקוד במספר בפת"ח ה"כ אינו דבוק לחיבה שלאחריו והיה פירושו שימנה ההכאות ה' ב' ג' וכו' לא שיכה בלי מספר, וגם אז היה מיותר שהלא כתיב בפירוש ארבעים יכנו ה"כ במספר הוא, ולכל היותר היל"ל ארבעים במספר (כדאיתא בגמ'), אלא מדנקוד בשו"א הרי מקושר לחיבה שלאחריו שהשו"א מחבר, כגון ויהיו ישראל במדבר - במדבר סיני, וכאילו אמר במספר של ארבעים, כלומר לא ארבעים אלא מספר שהוא נחשב לארבעים והוא ל"ט שהגיע לארבעים: ח) קוכס ומשלים ב' חיבות הללו עניינם אחד, וכיצד אומרו ב' פעמים במלות שונות, והוא מלשון סכוס ותוכן, על ותוכן לבניס (שמות ה' י"ח) מתרגמינן וסכוס לבניא, כלומר תוכן את הארבעים ומשלים לארבעים, ובספרים שכתוב סכוס טעות גמור הוא, וכן הוא לשון המשנה והגמ' מנין שהוא סוכס את הארבעים, וכן ברש"י על המשנה וז"ל דהכי קאמר מנין הסוכס הארבעים משכון המשלים סכוס של ארבעים שגורס לקרות אחריו ארבעים עכ"ל, ובש"ח כתוב לאמר, שבמכה האחרונה לא אמר המונה ל"ט אלא אומר ל"ו ל"ז ל"ח ארבעים תסר אחת כדי שלא ישכח ויוסיף ע"כ, ואני בעניי לא ראיתי הלכה זו לא בגמ' ולא ברמב"ם וכו' וכו', והתורה שכתבה ארבעים ולא ל"ט, לפי שהוא כפרה על שעבר על התורה שנתנה למ' יום וגרם מיתה לעצמו שנגזר למ' יום (רמב"ן): ט) ופירש שם רש"י וז"ל, ומה במקום מצוה (שליח ב"ד במלקות) שמצוה להכותו מצוה שלא להכותו יותר מארבעים שלא במקום מצוה לא כל שכן, ויליף אזהרה למכה אביו או חבירו מהכא עכ"ל: י) הוא לשון הספרי והגמ', והוא מליצה, כלומר עד שנגמר משפטו: יא) דרכם היה לכתוב שור במכון הדש את התבואה, ואמר הכתוב שאסור לסתום ולחתום פיו בשעת עבודתו כדי שיכול לאכול, וילפינן שור שור משבת דכתיב גבי שבת בדברות אחרונות וכל בהמתך לרבות חיה ועוף אף כאן הוא הדין כל בהמה חיה ועוף: יב) היה לו לכתוב לא תדוש בחסימה (גמר'), והגם דאמרינן לעיל דיבר הכתוב בהווה, אעפ"כ יבנו לקושיא למה נאמר שור, כי דוקא במקום שהוכרח הכתוב לומר שוס עושא ובחר לומר עושא אחד אמרינן דיבר הכתוב בהווה, משא"כ כאן, ואעפ"כ הוכרח לומר דיבר הכתוב בהווה שבלא זה היינו אומרים דוקא שור ולא דבר אחר והג"ם שור שור משבת הוה מוקמינן לדבר אחר (ג"א), ומה שאמר להוציא את האדם פירושו אם בעל הבית אסר על הפועל לאכול בשעת מלאכתו אינו עובר בלאו זה דלא מתסום. אבל אסור לעשות כן. והתוספות ביבמות לאכול בחלב

בִּדְיָשָׁהּ: ה אֲרֵי יִתְבּוּן אַחִין כַּחֲדָא וּמֵיתוּת חַד מִנְּהוֹן וּבַר לֵית לֵהּ לָא תְּהֵי אִתַּת מֵתָנָא לְבָרָא לְגֻבַר

ה כִּי־יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין־לוֹ לֹא־תִהְיֶה אֵשֶׁת־הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא

רש"י

מקוס[יד] (ב"מ ל.), ולמה נאמר דיש[טו] לומר לך מה דיש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו (למעשר ולחלה) וגידולו מן הארץ אף כל כיולא בו, יצא החולב[טז] והמגבן והמחבץ[יז] שאין גידולו מן הארץ, יצא הלש והמקטף[יח] שנגמרה מלאכתו לחלה, יצא הבולל[יט] בתמרים ובגרוגרת שנגמרה מלאכתן למעשר (ב"מ פ"ט.): (ה) **כי ישבו אחים (יחדו).**[כ] שהיתה להם ישיבה אחת בעולם, פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו (ספרי - יבמות י"ז): **יחדו.** המיוחדים בנחלה[כא] פרט לאחיו* מן האם (שם - שם): **ובן אין לו.** עיין עליו[כב] בן לו בת לו בן הבן[כג] לו בת הבן

שינוי נוסחאות • לאחים.

בעל הבית עובר בלאו אבל מצוה שיניחנו לאכול, ואשמעינן במלאכות אלו שאפילו מצוה אין כאן ואין הפועל רשאי לאכול בלי רשות (רא"ם), וכן הוא בגמ' „פועל" אוכל בו ואין „פועל" אוכל בו: יח) פירש"י עורך וטח פניה עכ"ל: יט) שמדובקות זו בזו ומבדילין במגריפה (לשון רש"י): כ) כל זאת מיותר שהיה די לומר כי מת אדם ובן אין לו וגו', אלא מאומרו ישבו אחים דרשו שהיו אחים ביישיבה (לא שדרו ביחד) שעכבו והיו בזמן אחד, ומחיבת יחדיו דרשו שיהיו יחד זה אל זה בנחלה כדלקמן: כא) פירש"י הראויין לירש זה את זה עכ"ל, וזה דוקא אחים מן האב: כב) פירש"י מלי למכתב וכן אין לו (בלא יו"ד) כדאמרינן בקידושין (ל.) אין כסף, וכמו אלו יבמי (דברי כ"ה), אלו בלעם (במד' כ"ב) ולהכי כתב אין למדרש עיין עליו (שאותיות אהה"ע מתחלפות) דאם יש לו בן בעולם פוטר עכ"ל, ואין רצונו לומר שתיבת אלו ותיבת אין הם שורש אחד ופירוש אחד להם, אלא כמו שאם יכול לחסור היו"ד כמו כן הכא ואם אינו אסר ניתן לדרוש (ג"א): כג) לשון זה איתא בב"ב קט"ו. לענין נחלות שאם אין לו בן אלא שוס זרע של בן אין הבת יורשת, ומפסוק זה שאלל יבוס דרשו ביבמות כ"ב. על אמזר שכל אין בן שיש לו אפילו אמזר אשמו פטורה מן היבוס, אבל עיין בתוס' ביבמות וכן בב"ב בתריכות

אור החיים

ה. לא תהיה אשת המת וגו'.[קל] אזהרה לה ולבאיה וחייבת מלקות היא והבא עליה, ואומרו יבמה יבא עליה[קלא] רמז שאין חיוב על היבם אלא ביאה אחת, וכאמר ר' יוסי (שבת קי"ח:) ה' בעילות בעלתי וחמש נטיעות נטעתי, ואמרו בירושלמי (יבמות פ"א ה"א) שנפלו לו ה' יבמות מה' אחים ונזקק פעם אחת לכל אחת, ואומרו ולקחה[קלב] שלא תאמר שאוסרה עליו מכאן ואילך תלמוד לומר ולקחה לו לאשה שהרשות בידו אם ירצה לקיימה עולמית, ואומרו ויבמה[קלג] שלא תאמר שלא נאמרו כל הדברים האמורים אלא רשות לפי שאסרה הכתוב לעולם[קלד] התירה ליבם אבל התורה לא חייבתו בדבר, תלמוד לומר ויבמה[קלה]:

אור בהיר

עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ׃
ו וְהָיָה הַבְּכוֹר אֲשֶׁר תֵּלֵד יָקוּם עַל־
שֵׁם אָחִיו הַמֵּת וְלֹא־יִמָּחֶה שְׁמוֹ
מִיִּשְׂרָאֵל׃ ז וְאִם־לֹא יַחְפֹּץ הָאִישׁ
לָקַחַת אֶת־יִבְמְתּוֹ וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ
הַשַּׁעֲרָה אֶל־הַזְּקֵנִים וְאָמְרָה מֵאֵן
יְבָמִי לְהָקִים לְאָחִיו שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל
לֹא אָבָה יַבְּמִי׃ ח וְקָרְאוּ־לוֹ זִקְנֵי־עִירוֹ
וְדִבְּרוּ אֵלָיו וְעָמַד וְאָמַר לֹא חָפַצְתִּי

אוֹחֲרָן יְבָמָה יַעוּל עֲלַהּ וְיִסְבַּהּ לַהּ
לְאִנְתּוּ וְיִבְּמָהּ׃ ו וַיְהִי בּוּכְרָא דִּי
תְלִיד יְקוּם עַל שְׁמָא דַּאֲחוּהִי
מֵתָנָא וְלָא יִתְמְחֵי שְׁמֵהּ
מִישְׂרָאֵל׃ ז וְאִם לָא יְצַבֵּי נַבְרָא
לְמִסַּב יָת יְבִמְתֵּהּ וְתִסַּק יְבִמְתֵּהּ
לְתָרַע בֵּית דִּינָא לְקֳדָם סָבֵיָא
וְתֵימַר לָא צָבֵי יְבָמִי לְאָקָמָא
לַאֲחוּהִי שְׁמָא בְּיִשְׂרָאֵל לָא אָבֵי
לְיַבָּמוּתִי׃ ח וְיִקְרוּן לַהּ סָבֵי קַרְתֵּהּ
וִימַלְּלוּן עִמַּהּ וְיִקוּם וְיֵימַר לָא

לקט בהיר

שאין חילוק בין יבום ובין נחלות ושויס הס בדיניהס: כד) הנה לכאורה פשוט פשוטו של פסוק הוא שאחר שהיבם נשא את יבמתו וולד להס בנים ובנות בן הראשון הבכור יקרא ראובן או יוחנן או משה כשס המת וזה לא יתמה שמו, אבל אינו כן, שחז"ל קבלו ג"ש שס שס מאפרים ומנשה שאמר הכתוב על „שס" אחיהס יקראו „בנחלתס" שיהיו בנחלה כמו שאר האחים, ולא שיקראו ראובן ושמעון, כמו כן כאן הפי' של יקום על שס אחיו שהיבם יטול כל נחלת אחיו המת ולא יחלקו האחים ביניהס, וז"ל הגמ' אמר רבא אע"ג דבכל התורה כולה אין מקרא יוצא מידי פשוטו הכא אתאי גזירה שוה אפיקתיה מפשטיה לגמרי (שאין צריך לקרות לבנו בשס אחיו המת והכי גמר לה מרביה - רש"י) עכ"ל, וזה מכריחנו לומר שכל הכתוב מדבר רק ביבם ולא בבן הילוד, ויהיה פי' הכתוב לפי דברי חז"ל עז"ה, ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור (המייבם יהיה הבכור) אשר תלד (ואותה יבמה תהא רחויה לילד פרנס לאיילונית) יקוס (היבם) על שס אחיו (לנחול נחלתו ולא יחלקו אחיו עמו) (כל זה לשון רש"י): כה) בגמ' למדו חז"ל מן הכתובים באריכות (עיי"ש) שבכור זה אין פירושו ממש בכור אלא גדול שבאחים ורק למצוה ולא לעיכובא שאם יבום הקטן שמו יבוס, ומה שקראו הכתוב „בכור" ולא אמר והיה הגדול, כדי להשוותו לבכור, מה בכור אינו נוטל פי שנים רק במוחזק ולא בראוי כמו כן יבם נוטל רק במוחזק והראוי חולקים כל האחים (גמר'): כו) פי' אם כל נכסים שלו ילכו ליבם ביחד בלי חלוקה יקרא נחלה זו על שס המת לעולם ועד, וזה לא יתמה שמו, אבל מיותר הוא, שפשוט הוא זאת, ומה לאומרה, לזה דרשו חז"ל שאחיו צריכים לעשות דבר שלא יתמה שמו, אבל אם כבר שמו מחוי שסרים היה ולא היה יכול להוליד, א"כ גם בחייו היה שמו מחוי אין כאן מצות יבום או חליצה: כז) פי' צריך ב"ד ב"ד של שלשה לחליצה, ומצינו שער שפירושו ב"ד, כלומר בנין המכובד והחשוב שבעיר אשר הב"ד יושבים שם, וכאן בהכרח כן, שהלא אמר אל הזקנים (רא"ם): כח) הגם שמצינו עמידה שהוא לאו דוקא עמידה על רגליו אלא ענין זירוז והכנה, כאן לא יתכן, שהלא באמצע הדיבור קיימינן שזקני עירו דברו אליו שיקח את יבמתו והוא אומר לא חפצתי ומה זה זירוז מחדש, אלא ודאי עד עתה דיברו אליו הזקנים ונשאו ונתנו עמו ענה ההוגנת לו כדאיתא בספרי וביבמות ק"ל: והיתה זאת כישיבה ובישוב הדעת ועתה כשבא לומר לא חפצתי להחתה צריך לזרוז

(לו בן הבת) לו בת הבת (יבמות כ"ב.): (ו) **והיה הבכור.** כד) גדול האחים (מן האב) כה) הוא מייבס* לאותה (ספרי - יבמות כ"ד.): **אשר תלד.** פרט לאיילונית שאינה יולדת (שם - שם): **יקום על שם אחיו.** זה שייבס את אשתו יטול נחלת המת בנכסי אביו* (שם - שם): **ולא ימחה שמו.** כו) פרט לאשת סריס ששמו מחוי (שם - שם): (ז) **השערה.** כתרגומו לתרע בית דינא כז): (ח) **ועמד.** בעמידה כח) (ספרי): **ואמר.** בלשון הקודש כט), ואף היא דבריה בלשון הקודש

שינוי נוסחאות • ייבס. • אחיו.

(2)

רַעֲנָא לְמִסְבָּהּ׃ ט וְתִתְקְרַב
יְבִמְתֵּהּ לְוָתֵהּ לְקֳדָם סָבֵיָא
וְתַשְׁרֵי סִינָהּ מֵעַל רַגְלֵהּ וְתָרוֹק
בְּאַנְפּוֹהִי וְתֵתַב וְתֵימַר כְּדֵין
יִתְעֲבֵד לְגֻבַר דְּלָא יִבְנֵי יָת
בֵּיתָא דַּאֲחוּהִי׃ י וְיִתְקְרֵי שְׁמֵהּ
בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית שְׂרִי סִינָא׃ יא אֲרֵי
יִנְצוּן גְּבָרִין כַּחֲדָא גְּבַר וַאֲחוּהִי
וְתִתְקְרַב אִתַּת חַד לְשֵׁזָבָא יָת
בַּעֲלַהּ מִיַּד מָחוּהִי וְתוֹשֵׁט יְדַהּ

לְקַחְתָּהּ׃ ט וְנִגְּשָׁה יְבִמְתּוֹ אֵלָיו לְעֵינֵי
הַזְּקֵנִים וְחָלְצָה נַעֲלוֹ מֵעַל רַגְלוֹ וְיָרְקָה
בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ
אֲשֶׁר לֹא־יִבְנֶה אֶת־בֵּית אָחִיו׃ י וְנִקְרָא
שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל בֵּית חֲלוּץ הַנָּעַל׃ ס
יא כִּי־יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו
וְקָרְבָה אֵשֶׁת הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת־
אִישָׁהּ מִיַּד מַכֵּהוּ וְשָׁלְחָה יָדָהּ

רש"י

(ספרי - יבמות ק"ו.): (ט) **וירקה בפניו.** על גבי קרקע ל) (שם - שם): **אשר לא יבנה.** מכאן למי שאלן שלא יחור וייבס, דלא כתיב אשר לא בנה אלא אשר לא יבנה לא) כיון שלא בנה שוב לא יבנה (ספרי - יבמות י.): (י) **ונקרא שמו וגו'.** מלוה על כל העומדים שם לומר חלון הנעל לב) (שם - שם ק"ו.): (יא) **כי ינצו אנשים.** סופן* לבא לידי מכות לג) כמו שנאמר מיד

לקט בהיר

נקוב, והש"ח כתב דילפינן ואמר ואמרו וזה אינו כדמפרש בסוטה שם: ל) בספרי וז"ל יכול בפניו ממש (שיגע הרוק על פניו ממש) ת"ל לעיני הזקנים וירקה עכ"ל, ופירושו וירקה בפניו אינס מקושרים שטוכל לומר שהרוק יהיה בפניו אלא תיבת וירקה נמשכת אדלעיל שתהיה לעיני הזקנים, ואח"כ אמר שתהיה זאת בפניו, ולא אמר לפניו שאז יהיה נשמע שהקפידה שיהיה לפניו על הקרקע, וזה אינו, שאם קלטתו הרוח כשר, אבל אמר בפניו שצריך להיות דוקא נגד פניו, שאם היא ארוכה והוא קצר וקלטתו הרוח קודם שהגיע נגד פניו פסול (רא"ם): לא) לשון עתיד, ומנין ידעה שלא יבנה, אפשר שימלוך ויתחרט ויבנה (מ"ל): לב) הגם שהכתוב אומר „בית" אלון הנעל והקורלאים השמיטו תיבת „בית", שאם היה רצון הכתוב לומר בית אלון הנעל היה לו לומר ויקראו בית אלון הנעל, מה זה ונקרא שמו בישראל, אלא ודאי שלא שייך זאת על העומדים, אלא העומדים שם אומרים אלון הנעל ועי"ז נקרא שמו של בית זה בית אלון הנעל (ג"א): לג) שאל"כ הי"ל כי יכה איש את רעהו וקרבה וגו' (ג"א), וכבר השמיענו זאת הכתוב לעיל (פסוק ז'), ואמרה עוד הפעם לפי

אור החיים

ט. וענתה וגו'. אמר לשון עניה, פירוש תשובה לדברי היבם שאמר לא חפצתי לקחתה תענה היא ותאמר ככה יעשה לאיש וגו': **יא. להציל** וגו' ושלחה ידה וגו'. ולא אמר הכתוב ושלחה ידה וגו' להציל את אישה[קלו]), העיר בזה שאם לא היה לה מניאות להציל בעלה מיד מכהו אלא על ידי זה לפי שאין כח בה להציל אלא בדרך זה פעורה, ודוקא שהיה חבירו מכהו מכת נפש[קלז]), לזה הקדים מאמר ושלחה ידה[קלח]) לומר שאם ידענו להציל קודם מאמר ושלחה ידה וגו'

אור בהיר

בפרעות, ורשות נתונה לאוקמי קרקי משונה ממז"ל, אבל הלכה לא יהיה נפ"מ, כי יש מקום בכתובים לכל הדרשות. מה שדרשו ויבמה פרט לעריות וערוותיהס יצא מאות ה"א ודרשתיו שתיוב יש נשמע אפי' בלא ה"א. וכן מה שדרשו ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרים נשמע מדלא אמר קרא ולקחה ויבא עליה, אלא דוקא יבא עליה וזה ולהתה. ודרשתיו נשמע מלשון יחיד דבא אליה דיאה ל'

הַכְּלָיֹת וְאֶת־הַחֵלֶב אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן אֲשֶׁר
עַל־הַכְּסָלִים וְאֶת־הַיֹּתֶרֶת עַל־הַכָּבֵד
עַל־הַכְּלָיוֹת יְסִירֶנָּה: י כַּאֲשֶׁר יוּרַם
מִשּׁוֹר זֶבַח הַשְּׁלָמִים וְהִקְטִירָם הַכֹּהֵן

כְּלָיָן וְיָת תַּרְבָּא די עֲלֵיהֶן די עַל
גַּסְסָיָא וְיָת חַצְרָא דְעַל כַּבְדָּא עַל
כְּלָיָתָא יֶעְדְּנִנַּהּ: י כְּמָא די
מִתְּפְרַשׁ מִתּוֹר נִכְסַת קוּדְשָׁיָא
וְיַסְקִנּוּן כַּהֲנָא עַל מַדְבְּחָא

לקט בהיר

שמתכו לנתמים אין עוד שמו פכ: טו) ולמה להיקש זה כאשר יורם, הלא בפירוש כתיב כאן מלבים כליות ויותרת: טז) אין הפי' שמעכב בשלמים לשמן, אלא הפי' שלא עלו לבעלים לשם מובה, כגון שנדר להביא שלמים שחייב באחריותן והכהן עשה עבודתו שלא לשם שלמים חייב להביא אחרת, והכתוב מקישו דוקא לשלמים ולא לקרבן אחר, משום דגבי שלמים כתיב ג' פעמים „השלמים", חד לשמיטה שלרוע לשמה, וחד לקבלה, וחד לזריקה, כלאיתא בזבחים דף ד'. והס"כ הולך לשיטתו שלא סבר ללמוד מתיבת „המטאת" שלא לשמה (כמו הגמ') לזה למד אותה מכאן: יז) מביא שלום לעולם, ואע"פ שכבר למדו חז"ל מיתור תיבת „זבח" שכל הזבחים בכלל מביאים שלו' וא"כ למה להיקש זה, אה"נ שאינו צריך לזה לבד, אלא שאין היקש למחצה (רא"ם), עוד י"ל שהשלמים מביאין שלום יותר משאר זבחים, ושמן מוכים, ולמדינן מן ההיקש ספר זה הוא ממש כשלמים (ג"א), עוד אפשר שבלא היקש זה היינו אומרים שאה"נ כל הזבחים מביאים שלום חוץ מחטאת שדי במה שמכפר על עון (ב"ב), וד' דרושים הללו הגם בת"כ, ומביא רש"י שניהם כי יש דחקות בשניהם כמובן, וגם הב' ביחד לא ניחא ליה והביא גם דרוש שבזבחים כדלקמן, ודרוש של מסכ' זבחים לבדו לא די שהוא רחוק מפשוטו, לזה צירף שלשמן (מ"ל): יח) פי' בכל התורה כגון שבת כשמרבה הכתוב איזה דבר בהיקש ואח"כ מקיש יו"ט לשבת שפיר דמי, הגם ששבת עצמו לא ידענו רק בהיקש, אבל אצל קדשים אינו כן שהיקש מהיקש אינו יכול ללמד, וההיקש אינו מועיל רק כשנכתב שם בפירוש, ותוכן הגמ' ורש"י שם בזבחים הוא עז"ה. בפ' שלא בשעיר של ע"ז לא נאמר הקטר אימורין אלא למדנו מן ההיקש מפר העלם דבר (חטאתם על שגגתם), ובפר העלם גופיה נמי לא כתיב אימורין רק למדינן מן ההיקש מפר כ"ג (ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת פסוק כ'), והיה לכאורה די בזה, אבל הכתוב רצה ללמד אותנו שלא די בזה, שאצל קדשים אמרינן דבר הבא בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש, לזה כתבה תורה פסוק זה (כאשר יורם משור זבח השלמים) ולגופו דהיינו על פר כהן משיח אינו צריך דבפירוש כתיב כל האימורין א"כ תנהו ענין על העלם דבר וכאילו כתוב שם בפירוש דמי, ואמר זה יכולים אנו ללמוד הימנו שעיר ע"ז, ויכול היה הכתוב לכתוב אימורין בפירוש אצל שעיר ע"ז ולא היינו צריכים לכל זה, אבל במכוון השמיטו כדי

רש"י

כולן לשון תוספת הן[יט], כמו מלבד: (יב) **אל מקום טהור.** לפי לפי שיש מחון לעיר מקום מוכן לטומאה להשליך אבנים מטוגעות ולבית הקברות, הולך לומר מחון למחנה זה שהוא חוץ לעיר, שיהא המקום טהור (ת"כ): **מחוץ למחנה.** חוץ לשלש מחנות[כ], ובבית עולמים חוץ לעיר[כא] כמו שפירשוהו רבותינו במס' יומא (ס"ח.) ובסנהדרין (מ"ב.): **אל שפך הדשן.** מקום ששופכין בו הדשן[כב] המסולק מן המזבח, כמ"ש (ו' ד') והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה: **על שפך הדשן ישרף.** שאין ת"ל[כג], אלא

אור החיים

הפרוכת כמזכר, ומעתה נחזור למה שהיה עולה על דעתינו לומר כי גם בפר העלם יעמוד בפנים בשעת הזאה על הפרוכת כסדר האמור בפר יום הכיפורים, מה תאמר, למה הולרך לומר, אלעריך כדי לגלות על פר יום הכיפורים שחובה לעמוד בפנים בהזאת הפרוכת כאמור, שזולת זה הייתי אומר דשות. ויש לומר כי סובר התנא שלא תבא לפני ה' לעשות ממנו פלפול זה לבד דהיינו להקשות ילמוד ממנה פר יום הכיפורים וממה שלא למד וכו' כמזכר, כי אין זה דרך הכתוב, שעל כל פנים תהיה צריכה ללמוד דבר לגופה, שאם לא היה כוונת ה' אלא לגלות על וילא כמזכר היה לו לפרש הדבר במקומו

(3)

רַעֲלָתָא: יא וְיָת מְשַׁךְ תּוֹרָא וְיָת
כָּל בִּסְרֵה עַל רֵישֵׁהּ וְעַל כְּרָעוֹהִי
וְגַוֵּהּ וְאוּכְלֵהּ: יב וַיַּפֵּק יָת כָּל
תּוֹרָא מִבָּרָא לְמַשְׁרְיָתָא לַאֲתַר
דְּכִי לַאֲתַר בֵּית מֵישַׁד קִטְמָא
וְיוֹקִיד יָתֵהּ עַל אָעֵיָא בְּאֶשָּׁתָא עַל
אֲתַר בֵּית מֵישַׁד קִטְמָא יִתּוֹקָד:

עַל מִזְבַּח הָעֹלָה: יא וְאֶת־עוֹר הַפָּר
וְאֶת־כָּל־בְּשָׂרוֹ עַל־רֹאשׁוֹ וְעַל־כְּרָעָיו
וְקִרְבּוֹ וּפִרְשׁוֹ: יב וְהוֹצִיא אֶת־כָּל־הַפָּר
אֶל־מִחוּץ לַמַּחֲנֶה אֶל־מָקוֹם טָהוֹר אֶל־
שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן וְשָׂרַף אֹתוֹ עַל־עֵצִים
בָּאֵשׁ עַל־שֶׁפֶךְ הַדֶּשֶׁן יִשָּׂרֵף: פ[7] יג וְאִם

רש"י

לקט בהיר

ללמדינו זאת, והס"ס הולך לשיטתו שלמד מתיבת „המטאת" שלא לשמה כנ"ל, ולא להביא שעירי ע"ז (כת"כ), ודוק היטב, שאחר כל זה הכל יבא על מכונו: יט) מבואר לעיל פסוק (ג' ד') על הכבד על הכליות עיי"ש: כ) רבותינו למדו זאת מדכתיב ג' פעמים מחוץ למחנה, כאן כתיב מחוץ למחנה בהכרת שהוא חוץ למחנה שכינה, ובפרשת העלם דבר הוסיף עוד מחוץ למחנה, והוא מיותר, דכתיב ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון, א"כ הוסיף מחנה על מחנה שצריך גם חוץ למחנה לויה, ובפ' לו הוסיף עוד ואמר והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה הגם שכבר ידענו ששפך הדשן מחוץ למחנה הוא, בא להוסיף עוד שיהיה גם מחוץ למחנה ישראל, אבל באמת מוכרע הוא ממקומו, מאחר שצריך הכתוב להזהיר שיהא המקום טהור נשמע שצריך חוץ לג' מחנות שהרי מחנה ישראל או עיר ירושלים כולו טהור הוא, ולזה הפך רש"י הסדר ומפרש קודם מאחר אל מקום טהור הגם שהוא מאחר בפסוק, להראות שבפשט הכתוב יצא דבר זה (ג"א), וצריכים אנו גם לדרשת חז"ל שבלא זה היינו אומרים אדרבה שכוונת הכתוב באומרו מקום טהור שצריך דוקא לשרוף במחנה ישראל או במחנה לויה שהוא הוא מקום טהור אשר אין שם טומאה (לבוש): כא) בהר המשחה, שבית עולמים דומה למשכן, העזרה כולו עד הפתח מחנה שכינה, ומשם כל הר הבית עד השער מחנה לויה, וכל עיר ירושלים מחנה השלישי הטהור ומקודש לאכילת שלמים מעשר שני וכו', ואמר זאת רציו דוקא כאן ולא בפ' מצורע ולא בפ' נגע, עיין מה שכתבנו לעיל פסוק ה', וטעם זה שייך גם כאן: כב) הוסיף תיבת „מקום" אשר בהכרח להוסיף שבלא זה פירושו ממש כשופכים הדשן באמצע עבודת השפיכה, וזה אין לו שחר, והוסיף עוד לבאר המסולק מן המזבח, לומר שאין זה חרומת הדשן שבכל בקר, שדשן זה היה נתן אצל המזבח בדרומה ונגלע שם במקומה, אלא אחר שנעשה חרומת הדשן היו גורפים שאר הדשן למקום אחד על המזבח לבור בתפות, עד שגדול מאוד היו מוציאים אותו חוץ לעיר בהר המשחה (רא"ם): כג) לכאורה נראה שכל המאמר מיותר, ונלאו בו המפרשים למצוא דרך היאר, אבל דברי הש"ס ורש"י בפסחים (ע"ה:) ברור מלגו, אהא דאמרינן ההיא שרף מיבעי ליה לכדתניא שרף אע"פ שאין שם דשן פירש"י ח"ל אלא תימא אדשן קפיד רחמנא לשורפו על מקום שהיו מוציאים שם

אור החיים

בפר יום הכיפורים[קמד]. עוד נראה לומר כי כיון שדרשה זו לוקחת כשנקדים להקשות למה נאמר לפני יג. **ואם** כל עדת וגו'.[קמה] בתורת כהנים דרשו למדינן תרווייהו:

כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר
מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל־מִצְוֹת
יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ:
יד וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ
וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן־בָּקָר לְחַטָּאת
וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: טו וְסָמְכוּ
זִקְנֵי הָעֵדָה אֶת־יְדֵיהֶם עַל־רֹאשׁ הַפָּר
לִפְנֵי יְהוָה וְשָׁחַט אֶת־הַפָּר לִפְנֵי יְהוָה:
טז וְהֵבִיא הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם הַפָּר

יג וְאִם כָּל כְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל
יִשְׁתְּלוּן וְיֵהֵי מְכַסָּא פִּתְגָמָא
מֵעֵינֵי קְהָלָא וְיַעְבְּדוּן חָד מִכָּל
פִּקּוּדַיָּא דַיְיָ דִּי לָא כְשָׁרִין
לְאִתְעֲבָדָא וְיִחּוֹבוּן: יד וְתִתְיְדַע
חוֹבְתָא דִּי חָבוּ עֲלַהּ וְיַקְרְבוּן
קְהָלָא תּוֹר בַּר תּוֹרֵי לְחַטָּאתָא
וַיְיתוּן יָתֵהּ לְקֳדָם מַשְׁכַּן זִמְנָא:
טו וְיִסְמְכוּן סָבֵי כְנִשְׁתָּא יָת יְדֵיהוֹן
עַל רֵישׁ תּוֹרָא קֳדָם יְיָ וְיִכּוֹם יָת
תּוֹרָא קֳדָם יְיָ: טז וְיָעֵל כַּהֲנָא רַבָּא
מִדְּמָא דְתוֹרָא לְמַשְׁכַּן זִמְנָא:

לקט בהיר

דשנו של מזבח החיצון כדכתיב (ויק' ו') והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה ואם ניטל הדשן משם לא ישרפנו שם קמ"ל ישרף מכל מקום עכ"ל, כלומר ישרף השני מיותר הוא שהיל"ל והוציא וגו' אל שפך הדשן ושרף אותו על עצים באש על שפך הדשן, אבל על שפך הדשן אינו מיותר שאל שפך באל"ף פירושו שיוציאו אצל אותו מקום ולא עליו ממש, ועל שפך בעי"ן נבדו אינו לטעות ולומר שיביא עמה לשם שפך הדשן ואין צריך מקום שקבוע לכך מכבר, זה אמר „אל" שפך (ג"א): כד) פי' סנהדרי גדולה של ע"א היושבת בלשכת הגזית, בא"כ למדו רבותינו מגזירה שוה שעדה היא ב"ד, ומדכתיב עדת ישראל זה ב"ד המיוחד שבישראל: כה) כבר הבאתי דרשת חז"ל בפ' פר כהן המשיח שאינו בא רק על חטא שחטאו לאו וכרת ויש בו מעשה, וכן הוא בפר זה, ודקדק רש"י בלשונו „בחטא" ולא אמר „אחת" פירושו מקצת אחת, כגון הורו להתיר מלאכה אחת בשבת, אבל אם הורו שאין שבת בתורה פטורים (מ"ל): כו) דוקא אז חייבים בפר זה, אבל אם הורו הסנהדרין ועשו בעצמם, או טעו ותשבו שהיום חול חייבים בשעירה או כשבה כל אחד מהם שעשו, כחטאת יחיד האמורה להלן, והדיוק הוא שחיבת הקהל אין פירושו ב"ד, ולו יהיה שכן הוא מיותר הוא, לזה שדינן אותו למטה, ועכשו דבר מעיני, כאילו אמר מעייניהם של עדת ישראל המוחזקים, הקהל

אור החיים

ישראל דרשו המיוחדת שבישראל, שהיא של ע"א, ישגו יכול יהיו חייבים על שגגת מעשה[קמא] ת"ל ונעלם אינם חייבים[קמב] אלא על העלם דבר[קמג] ואמרו עוד הורו בית דין ועשו[קמד] יכול יהיו חייבין תלמוד לומר הקהל ועשו, ההוראה בבית דין והמעשה בקהל ע"כ. ובדרך רמז ירלה שאם ישגו העדה[קמה] ויטעו מדרך היישר, גם סנהדרי ישראל תורתם תהיה נעלמת מהם, לגד שלא השגיחו על עדת ה' ליישר המעקשים, כי החטא יוליד חטא אחר, ולא ולמד (כתובות ס'.) מהוראת אביי בלא נטילת רשות מרבו שנגג באותה הוראה והרגים כי דין גרמה, וכדאיתא בסנהדרין (ה'.):

אור בהיר

אמר עדת ישראל ולא אמר העדה ואח"כ אמר הקהל ולא קהל ישראל. קמו) כגון שנכנסו שהיום שבת ועשו מלאכה. קמז)

רש"י

ללמד שאפילו אין שם דשן (ת"כ): יג) **עדת ישראל.** אלו סנהדרין[כו] (ת"כ): **ונעלם דבר.** טעו להורות באחת מכל כריתות שבתורה[כז] שהוא מותר (שם): **הקהל ועשו.** שעשו לבורי[כח] על פיהם (שם):

(4)

יז וְיִטְבּוֹל כַּהֲנָא אֶצְבְּעֵהּ מִן דְּמָא
וְיִדֵּי שְׁבַע זִמְנִין קֳדָם יְיָ יָת קֳדָם
פָּרְכְתָּא: יח וּמִן דְּמָא יִתֵּן עַל
קַרְנַת מַדְבְּחָא דִּי קֳדָם יְיָ דִּי
בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא וְיָת כָּל דְּמָא יַשְׁוֹד
לְיסוֹדָא דְּמַדְבְּחָא דַּעֲלָתָא דִּי
בִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא: יט וְיָת כָּל
תַּרְבֵּהּ יַפְרֵשׁ מִנֵּהּ וְיַסֵּק

אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד: יז וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ
מִן־הַדָּם וְהִזָּה שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה
אֵת פְּנֵי הַפָּרֹכֶת: יח וּמִן־הַדָּם יִתֵּן | עַל־
קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר
בְּאֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל־הַדָּם יִשְׁפֹּךְ אֶל־
יְסוֹד מִזְבַּח הָעֹלָה אֲשֶׁר־פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד: יט וְאֶת כָּל־חֶלְבּוֹ יָרִים מִמֶּנּוּ

רש"י

(יח) **את פני הפרכת.** ולמעלה הוא אומר את פני פרכת הקודש[כט] משל למלך שסרחה עליו מדינה, אם מיעוטה סרחו* פמליא שלו[לא] מתקיימת, ואם כולם סרחו* אין פמליא שלו מתקיימת, אף כאן כשחטא כהן משיח עדיין שם קדושת המקום על המקדש, משחטאו כולם ח"ו נסתלקה* הקדושה (זבחים מ"ח.): (יח) **ישוד מזבח העולה אשר פתח אהל מועד.** זה יסוד מערבי[לב] (ת"כ - זבחים מ"ח.) שהוא כנגד הפתח: (יט) **ואת כל חלבו ירים.** אע"פ* שלא פירש כאן יותרת ושתי כליות, למדין הם מועשה לפר כאשר עשה וגו'[לג], ומפני מה לא נתפרשו בו, תנא דבי ר' ישמעאל (זבחים מ"ח.) משל למלך שזעם על אוהבו[לד] ומיעט בסרחונו[לה] מפני חיבתו:

שינוי נוסחאות • סרחה. • סרחה. • נסתלקה. • ואע"פ.

אהל מועד יסוד שכנגד הפתח וזו היא מערבו של מזבח שהוא כנגד פתח ההיכל וכו' עכ"ל רש"י בגמ', וכתבו התוס' אשר פתח אהל מועד יסוד שכנגד הפתח וזהו מערבו של מזבח שהוא כנגד פתח ההיכל כך פי' בקונטרס ולא גרים (רש"י) מה שכתוב בספרים „ההוא דפגע בריבא" וכו' עכ"ל התוס', ועיי"ש באריכות שאין סברת רש"י (וסברת רז"ל לפי גירסת רש"י) משום דפגע קודם בלד מערב ולא משום אין מעבירין על המצות, רק מיתורא דקרא, שאם אמר יסוד מזבח העולה די בזה, ומה שאמר עוד „אשר פתח אהל מועד" פירושו אותו לד שהוא כנגד הפתח, אבל קשה (כן הקשה הרא"ם) דאמרינן שם בגמ' שצריך פתח אהל מועד למעט מזבח הפנימי שממזבח העולה לבד היינו אומרים שאפילו מזבח העולה וכ"ש הפנימי מ"ל אשר פתח אהל מועד, עוד קשה למה המתין רש"י מלפרש זאת עד פה ולא בפ' פר כ"ג, וכשתעיין שם בגמ' אין עוד קושיא, וזה מוכן הגמ': ג' קולמי כתיבי, א) בפר כ"ג כתיב אל יסוד מזבח העולה (בלא זה הוה אמינא שיפוך דוקא במקום שהזה והוא הפנימי) אשר פתח אהל מועד (בא לעיכובא דוקא מזבח החיצון ולא פנימי), ב) בפר העלם כתיב אל יסוד מזבח העולה (לומר שרק מזבח העולה יש לו יסוד ולא הפנימי) ג) בשעיר של נשיא כתיב ג"כ אל יסוד מזבח העולה (לרבות כל שייריו דמיט שאחר הזריקה בכל קרבן לשפוך אל יסוד), אבל מה שכתוב כאן בפ' העלם דבר „אשר פתח אהל מועד" לא דרשו כלום, הרי נראה בעליל בהיר ותהיר שמה שדרשו שם בגמ' מקודם שצריך דוקא יסוד מערבי מפסוק זה

לקט בהיר

ועשו, שהקהל עשה על פי הוראה זו אז מביאין הסנהדרין פר זה, וכל מי שעשה על פי הוראתם נפטר בפר זה ואינו צריך להביא חטאת יחיד (מ"ל): כז) ושם למדנו מתיבת הקדש שצריך להזות כנגד קדושתה דהיינו בחמצעותה שהוא כנגד בין הבדים, וכן הוא כאן בפר העלם, שהוקשו ב' הפרשיות לכל דייניהם, אבל במכוון כתבה התורה שם ולא כאן ללמד אגדה זו (מ"ל): כח) פירש"י וז"ל כניסת חבורת עצמו המסכימים לדעתו אשר דברי סתרו אליהם, ואם רובה סרחה אין פמליא שלו קיימת הרי הוא מסולק מחיבתם ומכניסתם במקצת, ואין לבו גם בהם כברשאונה, הכי נמי כיון דרוב לבור חטאו בביכול אין כאן קדושה עכ"ל: כט) כן הוא בת"כ ובגמ', ורש"י הוסיף שהוא כנגד הפתח, וכן פירש רש"י בגמ' וז"ל מאי טעמא אל יסוד מערבי דכתיב וגו' אל יסוד מזבח העולה אשר פתח

מ"ש אם

חייב • שכרי אחד מהם אינו (קשבר הארלאה שפן שמה הארלאה הארל ומל"ש עובר) וכאיו : בבא אחת • שמבטן מתקל בהארלאה אחת : חייב • דבהארלאה ודלא אחרו בו אל מכה שניהם שנמהכה ע אחה מחמיב : כזה אחר זה פטור • דאיכא שמ הארלאה וכל מחלת והחלת הוא הארלאה שפן ומ"ש הארלאה שפן שמה הארלאה הארל ומתה נפשך עכר : מ"מו דמתן דפטר. בבא אחת הא דלא הארלאה היא : ממה • כתבו ואמו : למעבדה • כלפי : לאיקנס כמאה לקלגה • בפרשה ואלה המשפטים שמנן המנין אלא שפטק אחד מפסק כיוסן ואיכא ומ"ד היקש הוא כאלו הן הנמקנין (סנהדרין פא.): אלמר כמינן דאיעביד מלוה • בתמיה גרסינן לה דקא אמרת למה שולה הא דאיי בגא אחר הקרבה כיוחא ליהלמשבה מבור מלגא כמי הבי עלה לא קמבי דניחבי עלה בחמתרו אינו מולבן כמל כרחו • דאמ"ש דאיכו מולבפיקליה לעבדה:מעוס פנס. שמי מפשמה שבנשן מנון שיאמרו כמי אדם בבא אחר אבי אבר רבי אבי אבר אמר ר' יוחנן משום *פגם משפחה : ואם היו שניהם במשמר מו' : מאי שנא שני משמרות דלא דאזיל דהא משמרה ומרדו ליה ואזיל להא משמרה ומרדו ליה משמר אחד נמי אזיל להאי בית אב ומרדו ליה (ג) אמר רב פפא רבי קאמר *אם היו שניהם משמר אחד ובית אב אחר נטל חלק אחד :

הדרן עלך נושאין על האנוסה

מצות *חליצה בשלשה דיינין ואפילו שלשתן הדיוטות חלצה במעגל חליצתה כשרה *באנפילא חליצתה פסולה בסנדל שיש לו עקב בשר ושאין לו עקב פסול *כן הארכובה ולמטה חליצה כשרה כן הארכובה ולמעלה חליצה פסולה *חלצה בסנדל *שאין שלו או בסנדל של עץ או בשל שמאל בימין חליצה כשרה חלצה בגדול שהוא יכול להלוך בו או בקטן שהוא רופה את רובו רגלו חליצתה כשרה : **גמ'** ומאחר דאפילו שלשה הדיוטות דיינין למה לי הא קמ"ל דבעינן בשלשה שוודעים להכרות כעין דיינים *תנינא להא דתנו רבנן *מצות חליצה בשלשה שוודעין להכרות בעין דיינים רבי יהודה אומר בחמשה מ"מ דת"ק דתניא זקנים שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן שלשה ור' יהודה זקני שנים זקנים שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן ה' ות"ק האי זקני מאי עביד ליה מיבעי ליה לרבויי אפילו שלשה הדיוטות ורבי יהודה הדיוטות מנא ליה נפקא ליה מלעיני דאמר מר לעיני פרט לסומם ומראיצטריך לעיני למעוטי סומם ש"מ דאפילו הדיוטות דאי סלקא דעתך סנהדרין בעינן למה לי למעוטי סומן מדתני רב יוסף נפקא דתני רב יוסף *כשם שב"ד מנוקים בצדק כך ב"ד מנוקים מכל מום שנאמר

הכה זה כו' קלל אח זה כו' לא הכה שניהם כבבא אחת חייב • אז ואחר לרך למחר א קמני ולא חש למיתני כמ"ל פין הרבי יהודה פלוגי עלה ומתלק בין זה אחר זה לבבא אחת ור"ש נרוים הכה שניהם לא קלל שניהם בין בזה אחר זה בין בבא אחת חייב ואין נרוים (ג) הא דאמר רש לקיש (זבחים דף פח.) הקנוי בהתמנוטה (זבחים דף פח.) הקנוי והטיבר שנלגן זה כזה פטור ל"ש שלא ירבה הדין בכיוון אחר אבל הכא דאם הכה זה הכה אחר אם בבא אחת חייב לא ר' מן הרבה על הכיוון אם שוכר מקום פנוי לא מקום עתר ואין להתרץ כאן: **עולה** כעבל דעולה בעבל כרחו דלמת בעבל כרחם לא כדמפרש קלא : **ואם** היו דבמיון שניהם כ"ר • תימה אמאי לא כריך חלק אחד פסומה ומאמ מקום דתנא ליה לעיל (דף פח:) תנא ליה נמי הכא: הדרן עלך נושאין על האנוסה

מצות חלוצה • הא קמ"ל דבמיון שלשה שוודעין להכרות כמין דיינים • אבל בשאר הדברים אין

יפה רעיתי ומום אין בך • אבל מוהתיעלו שם עתך כדומין לך • לא דרשינן אלא לענין פסול יוחסין. דהתם ליכא עבודה שיהא סכרת לפסול בעלי מומין: *) **ביד** מעוקים מכל מום • (דלא מפה: ומפה) דקאמר מדא דסנהדרין (דף לה: ופס) וכפ' כה סימן (דלא מפה: ומפה) לאתוויי מאחר לאתוויי נר וחדא לאתוויי ממזר לממזרי'

שנאמר °כולך יפה רעיתי ומום אין בך ואידך ההוא לעיני מאי עביד ליה ההוא לבדרבאהוא דאמר רבא *דאמר רבא *צריכי דייני למדחזי רוקא דקאנפיק מפומאדיבמה דכתיב לעיני הזקנים ורוקה ואידך נמי מיבעי ליה לבדרבא אין ה"נ ואלא הדיוטי מנא ליה נפקא מבישראל ישראל כל דהו ואידך האי (ה) ישראל מאי עביד ליה מיבעי ליה לבדתני רב שמואל בר יהודה בישראל ובב"ד *של ישראל ולא בב"ד של גרים ואידך בישראל אתרינא כתיב ואידך מיבעי ליה לבדתניא *א"ר יהודה פעם אחת היינו יושבין לפני רבי טרפון ובאה ובמה להלוץ ואמר לנו יענו בולבם הלוץ הנעל ואידך מונקרא נפקא אלא מעתה וקראו שנים ודברו שנים הבי נמי לר' יהודה הרי כאן השעה להבנן הרי באן שבעה ההוא מיבעי ליה לברתניא *וקראו לו ולא שלומם ודברו אליו מלמד שמשיאין לו עצה ההוגנת לו שאם היה הוא ילד והיא זקנה הוא זקן והיא ילדה אומרים לו מה לך אצל ילדה מה לך אצל זקנה כלך אצל שכמותך ואל תבנים קטנה לתוך ביתך *אמר רבא אר"נ הלבה חליצה בשלשה הואיל וסתם לן תנא כוותיה א"ל רבא לר"נ אי הכי מיאמן נמי *דתנן המיאון והחליצה בשלשה וכ"ת הבי נמי ותתניא *מיאון בית שמאי אומרים ב"ד מומחין וכ"ה אומרים בב"ד ושלא בב"ד אלו ואלו מודים שצריך שלשה ר' יוסי בר' יהודה ור' אלעזר ברבי *יוסי מכשירין בשנים ואמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן *הלכה כאותו הזון התם חד סתמא והבא תרי סתמי התם נמי תרי סתמי גינהו דתנן *מיאנה או שחלצה בפניו ישאנה כפני שהוא *בב"ד אלא התם תרי סתמי הבא תלתא סתמי מברי הא סתמא והא סתמא מה לי חד סתם מה לי תרי סתם מה לי תלתא אלא אמר רב נחמן בר יצחק הואיל וסתם בבמקום מחלוקת דתנן* *סמיכת זקנים וענלה ערופה בשלשה דברי ר' *יוסי ר' יהודה אומר' ברמשה החליצה והמיאונין בשלשה ולא קפליג ר' יהודה ש"מ הדר ביה ר' יהודה ש"מ: אמר רבא *צריכי דייני למקבע דוכתא דבתיב °ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע *עבו ו עובדא בחמשה כמאן כר' יהודה והא הדר ביה לפרסומי מילתא רב אשי איקלע לבי רב כהנא אמר ליה סליק מר לגבן למלויי בי חמשה אמר רב כהנא הוה קאימנא קמיה דרב יהודה ואמר לי תא סק לוירא דקני לאיצטרופי בי חמשה אמרו לו למה לי חמשה אמר להו בי היכי דליפרסם מילתא (ג) רב שמואל בר יהודה הוה קאי קמיה דרב יהודה אמר ליה סק הא לוירא דקני לאצטרופי בי חמשה לפרסומי מילתא אמר ליה תנינא בישראל בב"ד ישראל ולא בב"ד של גרים ואנא גר אנא אמר רב יהודה כגון רב שמואל בר יהודה מפיקנא ממונא אפומיה מפיקנא ס"ד והא ע"פ שנים עדים אמר רחמנא *אלא מרענא שטרא אפומה (ג) אמר רבא גר

ואנא גר אנא ואל"ת לפר"מ דרב שמואל בר הודה דהכא הוה בן רב יהודה הינדוואלה דאמר בס"ק דקידושין (דף כב:) הגר שאין לו ורשין הוה ונתגייר הוא ואביו למה היה לו להביא בריינא דפסול גר לחליצה דיני ממונות נמי מיפסל לדון ליסראל כיון דאין אמו מיסראל ויש לומר דאינמיך לפסול אפילו לחליצה גרים ל"ל כמר הוא לגיני ממונות לדון בגת כפיה דלא שייכא שיתה ודבר על שלרה דכתיב שוס תשים עליך מלך (דברים יז) אלא בכפייה: **מרענא** שטרא לאפומיה • פירש בקונטרס בפרק הנזכר (דף פה. ופס) דלא מקרע קרענא ליה ולא מינבת נגינא ביה ואין נראה לאפומיה דאסור כדהתם כאלו נעבדות (שם דף לו:) נבי היולאת משום שם רע ודבינו חם מפרש וכן ר"ש בשבועות (דף מב. ד"ה אחרש) דהייט שלא בעל הטעד לנבות בגת שבועה לאפומיה אפילו הוא קרוב לבוה לו לאמוה דבאלו קרוב אפילו אחר אחים מחייב נמי שבועה כדתנן (כתובות דף פז.) עד אחד מעידה שהיא פרוצה לא הפרע אלא בשבועה והא דל"ל רבא גרב פפא בהשבועה (שם דף פה.) שהעיד על הטעד שהוא פרוע אלא אפילו אחרינא בהדי מר ל"ל שרב פפא היה קרובו של תובע

לא

ביטראל • להקיש לאחיו שם ביטראל: וסתם לן תנא טוחיה • בתמסי: בחליצה והמיאונין בפנינה • וסתמא היא בפ"ק דסנהדרין: בבית דין • סנהדרין: חליצה תרי סתמי עיבא • הך תמני' דיין וחך דסנהדרין: דתנן • כפ' כילד מי שאסר לאת האשה בנדר הרי זה תורה אור לא ישאנה מאלנה לא מחלצה בפניו

[שם לה:]

[נעמוה קה:]

[נקמן קה:]

[נקמן קה: [ובא"]]

[נעיל מה.]

[נקמן קה: [ובא"]]

[נקמן קה: פ"ם]

[סנהדרין ב. נקמן קה:]

[ג"ל שם]

[ג"ל שמעון]

[סנהדרין ב. נקמן קה:]

[נעיל סה: בכורות לה.]

[ג"ל ב"ר . יעב"ץ]

[סנהדרין ב.]

[ג"ל שמעון וכלא]

[סנהדרין ב.]

[כיון רבי חייא אסרה לאחי ואחמו אל רב הס"ל עיכוכין יבמ']

[הגהות הגר"א]

(א) גמ' (וכו' מלבון) תל"מ ל"ב כ"ה בתוספתא לבן (לפ' סיחנלמר ל"ב לה (ודע) הכתיב תמרים מעלו ולא מעלו: הל"ג ביה תומרתא • קבר קשור פל ומעמידו אלא לא תן הרגל בשפת אלוה קמרינן ביה כי סיכי דסיכי הוא ושיבר מחלון ותהיו אלוה מבליה כו' רוב הקבר • כגון שמתה ל מקבר תן הסגול אל"פ אלא סלו הוריה: הוכרו לשעות אלא הקיבון הוא: לו שמתה רוב הרגל ואלא לו הדם • מקב לשון דמים בר כל' • הא דקאי לשעו מקבר אלא אלא אלא

מטלטלין משועבדים לכתובה ולהוליא מדרש. וכ"כ בס"ג שם וכן אם מוזן לה ח"י לגבות ממוכ שלו אבל אחר נוכה דקרע כתובה נגבית מן מלוה כמ"ש בסימן ק'. וליכה הקושיא לפי הטעם הא"ל דלא שבדיק חרתי מ"כ כמוב של אח' נמי חרתי ניכוו להוליא מדר"ג ולגבות מן מטלטלין עיין חוס' ס"ם אמשה דף פ"ב: ו וכשיכנסה יכתוב לה כתובה ואם לא כתב לה יש לה כתובה מתקבת חז"ל כמאר בסימן ז: ז כוסם ואין לה כתובה ביא מדייק דרמב"ם נם הטור סל דאין איסור לדור אמה בלא כתובה ולא שייך בזו המקבה שאל אמה בעיניו קלה להוליא מאחר שנשאה מתחלה לאסור לה אמה בעיניו קלה להוליא אף ע"ג אם נשאת לאחר בודאי יש לה כתובה שאל אמה קלה בעיניו להוליא מ"מ בינם שכל אמה הראשון אסיר לה אין לה כתובה ואף שפוסק לאומרא דאסור"ם דאסור לדור אמה בלא כתובה מ"מ בדיעבד אם לא כתב לה אין עליו שום חיוב אמה מבאר"ם בסיגא מוחרת ולא כתב לה כתובה בה לה כתובה מיכם מחיקון חז"ל כאמר אסה:ח אבל אסור להסאותה וכו' בסמוך כתבתי לדעת הרמב"ם ואיסור אין לכנסו לעולם אין ואם לא כתב לה אינה נזונות. כמנין: ט גם הכנסת נזונות. ואף אם הכיח הראשון נכנסים אין לכנות מזונות הבא הוא לא כתב לה אלא בן מוקבין דיהיו לך מלאי ושיין חוס' ס' כ"ם דף מ"ג לפי' ראשון הכנסי' קלי הכא לית לה מראשון אין אינה אינה מלמה לאמרו אם לא מסני ומכסי' ליה אם לא מלינתה בע

כסף ר"ם ועיין כ"מ ולקין קובעין בשבח מחמר לעריך קביעות הוי כמכון מעבת לחול ועיין בד"מ וקביעות מקום היינו מקום פרסום לכן לריך לחוות בנוכח שבעיר ואם יש פרסום בלא זה עיין בתשובת ר"י לבית הלוי סי' יו"ד : ו כן נ' שיים ויום מ'. עיין סי' קיא"ם שם בתבתי בתריסות דיומים הלוו : ז דדיש גדולים כתב בד"מ בשם המרדכי דכתב בשם התרומה בדיקה זו לריך לחוות מי"א אנשים ובדיקה אם יש לה ריבוי מקום הוא כ"כ דשם מהסיא שערות בדוקים מי"א נשים וכ"כ כ"מ בשם הסמ"ק בדיקות דדיש לריך לחוות מי"א אנשים מא"כ הוחזקה גדולה בשים מ' בדוקים מי"א נשים כי החזקה מסייע מבשמאל מאר יכ"ש בכיאה סימנים מ"כ בדיקות שערות הוא מסי' לא הוחזקה בשים ובקשה הד"מ מ"כ לחה בדיקות בשים ולא מהכי לחוות מי"א נשים ותירוץ מקום דהוא מילתא דעבידא לגלויי לא משקרי והא דאין

ח ב יש קובעים מקום בו ביום מ' יט) וי"א [ה] לקבוע (מ' ט) ביום שלפניו : ן

ו ג אין חליצה כשירה אלא ביום חלצה בלילה (ע) חליצתה פסולה :

ז ס אין חולצין בשבתות ולא בימים טובים ס כ) ומיהו בח"ה שפיר דמי [ו] כא) (וי"ח (י) דאין לחלוץ בערב שבת וטי"ט וכן מוכח)

ח פ צריך שיכירו שהוא אחי י) המת כב) ושהיה בעולמו כג) וזאת היא אשת המת ואפי' אין כאן אלא עד אחד שמעיד עליהם כד) או [ז] אפילו קרוב (יא) או (יב) אשה כה) או עבד או שפחה או קטן ק שהוא מכיר ונבון נאמן בכך : ט ל"ב) צריך שידעו הדיינים שיש צ' יום משמת הבעל חוץ מיום שמת בו ויום שחולצת בו :

מ"ג) שערות דדין מהני מסוי מסוס דמ"מ לטוס סימן עליון כלא תתמון מ"ס כסיא לא הוחזקה בשים מין בדוקים כשים אל"ל דמ"מ מ"ס מס מסני דביקה בשים ומ"ל דדין לא מרין זאת אלא לסכרת סמי דס"ל בתמת בדיקה דדין הוא ע"פ כשים . ולבהיא וסמ"ק דס"ל דל"מ ע"פ כשים ל"פ לגמר מהני רבוי שערות ע"פ נשים : ח נתמלא זקנו עיין בכ"י כמ"ה ר"פ ל"ה : ט שאם הוחזק בו מילא קול וכו' נאמנים להחזיק בגדולים היינו מסי' על בדיקת נשים מסכינן בחזקה סשיעת סמכינן

ט ס כז) צריך שידעו ס שהיבם ו כח) בן י"ג שנה ויום אחד כט) והיבמה בת י"ב שנה ויום אחד ל) ושהביאו שתי שערות לא) אחר שהגיעו לזמנים אלו מ לב) ואם יש ל"במה ז דרים גדולים א"צ לברוח אחר יג) השערות ס לג) וכן אם היבם ח נתמלא זקנו א"צ לברוח אחר השערות ומשפ"ש שתי שערות (יד) ובריקתן (מהכאר בסי' קי"ה סי"ו) :

יא ג (יג) אין סומכין במנין השנים לא ע"פ יג) קרובים ולא ע"פ עדים כשרים להעיד ד לה) וי"א מ שאם הוחזק בעיני השכנים שלא ע"פ האב שבא לכלל שנים לו) או שיצא עליו קול שבא לכלל שנים נאמנים להחזיקו בגדולים לו) (יד) או בדקום ומצאו להם ב' שערות לח) (מגל לא מהני שלמו מאמו מ סהיה מ"ב) (מרדכי פרק מלות חליצה) ס ואפילו בלא חזקת השכנים ו (טו) *אם יש להם ריבוי (טז) שערות לט) או שהם ארוכות כמו שרגילות לאיש גדול ולאשה גדולה חזקה שבאו לכלל שנים וחולצים

באר היטב

ס) מקום עיין בפירוש סדר מלילה. בכוכר כיוס מלילה ומאמרו נלך לסלון בתקום סמר. קבנגו אמתמל בסרב ס"ם לאמרי מיכן. אלא במקום שים ל"ד קבוס בכל יום לריכים לעקבע דוכפי בכמ"ב. אין קובעין בסכם מעבת אל"ל ביום מקום הוא מקום פרסום לכן לריך לחוות בנוכח בכעיר. ובסי ס' פרסום בלא זה עיין בתשובת ר"י לבית הלוי סי' יו"ד: ס) בלפניו. בין מנהגה לתעריב דס"ל סימן ל'. בס"ה סי' רכ"ח כתב שיסולין לקבוע מקום בסרב בשים אלא שלבם שיהיה מקום פרסום הקהלים. ואיסה מכרוגא בתב לם לריך סיכוב בלא זוכנו בלמלן בלוחנו יום בטל קביעות הלילה ולריך לקבוע בסם שים ובן שלישים ובריעות בלבוה בלילה בלא דבלא בלא מלינו. ד"ל דלא הלריך מהר"י מכרוגא קביעות מקום בעם אחרת אלא דוקא בשקבע מקום לסלון בתמרמר ולחיבם. ביכוב בלא בם מעיקרא לא בקבני מקום בלסלון אלא לאחר בתם ומים יודם מהר"י מכרוגא. אבל מבתיעם אחרונים ב"ם בלינו בם כולי. ובלמן כ"ם פורים : לח) וי"ל כו'. מתיב בדיבוסין ע' מ' מלקין כו' אע"ג מחיין בלא בתוכם ולכאורה לנגנו בתמיים בלא בתוכם: לו) אם בלא בלבוה בלא מלילה אלא אלא צריך שיעקבו בסקום הראשון בין שהיו עומדין אם ישבים ולכן לחלוץ באותו הבית אם לזה נלך לסקום אלוני וישבו שם בשם חליצה שחתיר. ע"כ ובעד"ן דודאי סי' ב"י תמות דמה צורך לאלו ב' הסקומות ומה חסר בהן באומרים נלך לסקום הראשון בין שהיו עומדין אם ישבים ולכן יעשו ואח"ו יש לדקדק לשון בסקומם הראשון דבשמע בסקום אחר מהיותר לחם הסיר דאליב אין בן לוסר בסקום הראשון בכ"ש אחר לסקום אלוני ובלב אם מ' מ"ה ול"ל בשה דבא. סים ויעקבו בסקום הראשון ולא

בסמ"ק כ' ד' בכתר כפ' סדר מלילה סמ"ק ס' ס בבוחר סט פסוק ל' שם פסוק ז' ולפ' מל נב דמדינה כמר כפים מרבנים בפ"ג. סמ' בדות ומרלים בפסקיו בשרש זא בורר וכתוב בסיק פסוק ל"ג ופ"ש ולכ' כביר מרלים שם ז בבורר שם פסוק מ' ס בבוחר שם פסוק ל"ד ס בבוחר שם ר' ו שם פסוק יח ב בבוחר שם בסמ"ג יד יג ד' בבוחר שם פסוק מו ומבאגין, לקוח בין מנחם למעבוב ומעם מרמ"ח שם בסנ"ג ומסקן אינו מאמר לסמאגל מפרש מד אחר שקבנו מקום מרי מ"מרפסם סדבר בסקסל. שמוסרת לכסמ"ל ופם ר' לכסן וכרם מקושת רשבים בין כמול בין בפים שלין מיכשיב אלא קוקם מנחם ומעים סכ"ם ס מבוחר שם פסוק ס ס בבוחר שם פסוק יח ס ס בגליל וכן סוס לפיל פסוק מ"ל ומפשם מפורש שם ס בבוחר בפרי ריש ל' שם ס בבוחר שם פסוק ס"ל ר בבוחר שם בסמ"ג

הגהות רעקי"א

מ) בסדרה חליצה פי' סדר מלילה מנם סכ"מ עלמנו מבוחר בכ"מ מרי. מנם"ל אות מ"ן וכן ראם מכ"ם שם מקבלי: אות ז' אבל רש"י פי. ל"ב ס' תנו לנם רב ס' כ': ב) אות מ"ן ראם"ר מלילה יבולים. ל"ב ובלבוש כתב דאם לירש לקנות בסמרות מקום ליאלת בית מכנסת: ג) אות י"ח דבפ' אפ"ש מחריבן דרמוסים מרבים ל"ב ס' מנרי ל"ב מ"ב מרי מ"ר מ"ל:

ביאור הגר"א

מ"ו ומאחר אל מנם רשם בפ' מד: ח) ובסמ"ק בולי. נוסח מסוכנת דאמנמת לו דבסמרים אלנו כ' לא יהיו מרדיקים גרים לא מחר ולא מאם ומות כדברי רש"י: ט) ובגמרא בו'. ומלא כו'. מפמ"ל פ"ח: י) ורבותא בו'. קלי לאחם ובם לאחם בס"ם בסכנמרין ל"ם ל' ובר"ש ובחוס' שם ד"ם ניסו כולי ובר"ש מפי' דקלי מכרם אחמים מאם לאמרת ובס"ם בירושלמי ובכיאלו בר"ש שם לבל מחי בנגם אחריא לרש כמר כמ"ם בס"ם מימן ל"ב מ"ד: יא) אלא כו'. מחרי קיד כ' בגליל שם מ"ח: יב) אחר כו' קיר אי' יב) אלא מדינה כו' שם בכאן בר"ש מא כו': יג) ובמדינה כו' ומ"ם כו' ומוסי שם ידי: מד) ומקרבן אם בנו' בסמרי מוקבלם: מו) ואפילו בפ' כו' בס"ם בירושלמי בפ' מכן בדרינו: ז') לו שכם כו'. דשמוד דדמו לרגם פשום לאם דדמו דמא לרגם דדמו לרגם ביינם אלא מפוסבשמא בנ' ביינם ואחר מפמא לא מיקנן: יח) כיון שפנ' כו' בס"ם בס"ק שמכנת אי לאפסאמי בו': יט) וקבעות מקום כו'. כוא מרן בנ"ש ואינו מדברי רש"י אלא סוא מ"ר בסבנר: כ) ובסמ"ר כו' ובנמ' מאמא לבמלא דלרון ולחבריהן אם אליקם בו' ובדם רש"י מ"ם לאראל בו' לשם אליקם א ריל לשם קבעות בס"ם בדיקם לבקבע ובס"ם לבמפם סוא אלנו ובלא בנגרת דאיל רב בו'בת) ומ"ם מקבגלר בו'. ואין ראחיכו אל בריר ישראל מבבאם ביל בנאלם אחרו ולא מעיב לכו בס"ם בדבר ד"ם: כא) אמר בו' אמנם בו'. אבל בגבנרת בפסב דלרינו ולנו אמר מלא אליקם בו' ובר"ש שם ד"ם לנרינא כי ליבב שם ובלא, ובל"ל מ"ם בס"ם מ"ש: כב) אקבעות בו'. פרבש מסבסרון ר"ח א' ד"ם בחוסרין מרבוס ובס"ם בס"ל שבבנא)ובמלא בו'. ובב' אם בחוב אמרו ראחן דברו ומבאר בדם מנום סבנם ובס"ם בס"ב דמיוכון: כב) מנום בבאר בדבר אם"ם בו'. ביב בבם בגרן אחר בנא: כג) מנום בבאר בדבר בנא בנבסרים ד' ב': כד) ובו' ומ"ם ד' מנום

סכ: דיינים וכו׳ וכו׳ דיינים כראשונים׳ ישבו על פספסל א׳ וכו׳ כטופסים יסם מכנגדם על פספסל ב׳ וכו׳ כלומר כזה כתוב בקונטרסין ונ״ל דמה שכתב שכיבם וכיבמה שומרי׳ לא שומרי׳ מן רגליסם קאמר דאחכו״ל לא מצא זמן שמדקם מר פסת קריאם אלא כלומר יוסרי׳ לא שומרי׳ מן רגליסם ממש קאמר ותפסת קריאם ומליכה קלי׳ והא דנ׳ דיינים יוסבים על פספסל ב׳ וכו׳ הוא נ״כ בהגמרי ופוד כתב אכיים ח״ל ראיתי שהגה סבי דיינים ממשכיר׳מקסכ׳ המעוברים לסם לסכיכה ומיכ׳ דטעמא כי סיכה אלא ניתי למעטי ולומר דמצות חליצה בם׳ כי׳ יבוסים : כג מביאים עוד אכשים וכו׳ מבאים עם הדיינים׳ סם ר״ בסג״מ כתו״ח״ל בסרכי ר״ת מסור׳ שלריך ר״ כדאמרי׳ לא) סוק ואיתי לי כי ר״ ואיתי לך בלמסיהו וכו׳ כד וכל הבאים שם צריכין ליבב רמוק מהדיינים כיב בסגמיי׳ כה יוסיכו כית דין את היכמי׳ שלא תרוק בפני הכיסם עד שתחלוץ כ״ב בסג״מ ובמרדכי וטעמא משום דגרסינן בס׳ מלות חליצה שלמו לאכוה דבמומלא יבמה ברקבה תחלוץ מבלל דאיסבלה לם מאמים וכיון שברקיק׳ פוסלת ביכם תביס חליצתם חליצה פסולה ותצטרך לחזור על כל האחים כדאיתא ביס פ׳ ד׳ אחיו ואם״לו כשאין שם אם אלא אחד אם מרוק בב״ד קודם חליצה ממלאו לד) מספכין הסדר דמצות לאלות ואח״כ לרוק חו ברקיק׳כבר מיבה רוקק׳לה)אחר חליצ׳ משום דאי אמרי׳ תסדר ותירוק נסיק מיבי מוכ׳ דבכרי רקיק׳ קמייתא נית בם ממש׳ ולא בסלה מאחיסומאן לו)דחזי דמחיינמי׳ בכר רקיק׳ כתר חליצה הוא כי אורחא ובדי חליצה ליבם הכי איתא בסרק מצות חליצה : כו צריך שהיבם והיבמה לא יסח שום מ׳ מהן קצן דאחן בסרק מצות חליצה הסולי לקצן חליצתם בסולה קבוצה שחלצה אחלוץ משבגדיו ואם לא חלצה חליצתם בסולה ואסיקנא דאיבם חולצת עד שתביא כ׳ שפרות וסימני גדלות הסים ואחשבה ופ״ם מי סומכין בחבין בגמ׳ שומחיהן נחבאר יפה בדברי הרמב״ם בס״ב מה״ח ובדברי העור בהלי חליצה ובמרדכי ס׳ מצות חליצה ובסמ״ק ובסה״ת ובחתו׳ קדושין פ׳ האומר עלה ס״ג דיבור בני זה בן י״ג שנה ויוס מ׳ : כז ולעניין לו)שיעור אורך הסערות שבתבו אמה (עיין כ״ח בסי׳ קנ״ה מאריך בזה ופסק יבם שאין לו אלא כ׳ שערות ואינו אלא י״ב שנים אין סומכין על רוחב אצבע אא״כ הבתי שערות ארוכות ברבה כמו לגיס גדול ואם הבמה יובבת עגונה בבה שנים יבול לסמוך על רוחב אצבע אבל אין לסמוך בלל על שיעורא דבסיס׳ לבוף לשקבן כיון דבסיס צריך לבדוק בגומות ואין אנו בקיאין וכ״ם בסדר חליצה בל מבר״מ קבן בוליד תו אין צריך לבדוק בגומות ובר״ם בן סורר איתא פלוגתא אם בקבן בוליד מיהו לפ״ם ברמב״ם סוף ה׳ ממרים בל ימיו של בן סורר אינו אלא י״ח אבר שיבא כ׳ שערות שנאמר כי יסיה לאיש בן ולא אב ובריבו מיומרת ר׳ בלוסבדלי מבואר דקבן אינו מוליד : בח וכתוב בסג״מ בשם רבי אשם הא לה בנים אינ״ל לשאול אחר שומרים אם״היא לח)ילדה ואם״לא הבאים אין לחוש דלאו לבו)אינוסי׳ הא מ)וכן נראה דעת הרמב״ם בס״ב מה״ח דבל שילדה אבי הא גדולה ובמ״ם אם מ״מ בדבר אפרא דאמר בנים אבי הא בסימנים (המחבר אסק בפשיעות בבר אפרא אבל בבר בתבתי דמשתעו מהרי״ף והרא״ם דאסקבו בבר זבר ולא מבאי בנים לענין חליצה דהיינו יש מבראי׳ שהבית ר״ן ואיתא בבי״ אינ״ם קי״ם) : בט ולא חרש דתבן בס׳ מצות חליצה בחרש שבחלץ ובחרשת שחלצה פסולה ומפרש טעמא בגמ׳ לפי שאינם בחמר ואמרה בלומר שאינם יבולי לבראות הפסולבי׳ אמר רבא בשחלה דאמרת דאמרת מעבבת לפיבך אלא ואלמת שחלצו אבלינתן פסולה ואפ״נ דבריאה לא מעבבת אם אינם ראויי׳ לבריאה מעבב דבעינן ראוי לבילה (פירוש מבחת פחות מס׳ עבלוים שראויה לבנות אם לא בלו בשרה ובדולה מזו אינם ראויה לבילה ואם בלו פסולה) : ל ולא שוטה. זה פשוט בין בלאו בר דעת הוא ובגמרא אמרינן נבי חליצת חרש ושוטה משום דבלו בני דעה ביהו וכ״ב הרמב״ם ראין חליצת שוטה בלוס ובסימני שוטה מבואר׳ בריש מגילה ובטיי״ל סי׳ מ׳ : לא צריך שלא תסה רגל בינה עבומה וכו׳ בס׳ מצות חליצה אמר אמיתי מתן דמבני על לוחה׳ דבריה לא חלין ופרש״י שרגלו הפוך ודנרס בעלינו של רגל ובתב הרי״ף דטעמא דפסולא מבי צריך לבעון עבבו בקרקע וזה אינו יבול וכן דעת הרמב״ם ומבאי בך בתב שבמשבך על חלבעות רגלין אינו חולן ואינ״ם שבראים בתב שבראה״ד חולן ואומר דטעמא דפיבולא אינו אלא מבני אבר שבראה רגל ובתחתון בף רגל וזה שרגליו הפוכות ובף רגלו לבעלה בעמלה בפלו

בגדולתי בבתות לאבר אות ר״ב ס״ם ובם בבלאור בגר״א אל : (ז) ולא מוסב. בבס״ם בשם הבר״ח. ובם בתשובה בבית אחר דלא אתרו בבם׳ אך אביהוא אינה לאבוחו חליצה אלא לאבוחו מוסבה בו׳ אבל אינה ובל בן בבר לאלים ובן בשבה אבשבה בשם לאבר אבבלים אינו בבן בבן בבר אבלים בבר אבלים בבר אבלים

לדחובה של עיר לומר כלי צנוע היה לנו ונתבזה בעונינו הוא טעם נכון, והוא טעם גם על בני ביהכ"נ הקבועים להתפלל שם ששייך להם הס"ת ולא לאנשים שבאין שם להתפלל רק לפרקים ולא שייך הס"ת להם שבשבילם לא שייך שתתבזה ס"ת שאינה שלהם, אף שראו בנפילת הס"ת, ובני ביהכ"נ הקבועים יש להם להתענות אף שהם לא היו בביהכ"נ ולא ראו הנפילה. אך אולי מה שהס"ת מתבזה בעונינו הוא ודאי רק מחמת שאנשי העיר מתבזין מזה, לא שייך זה אלא כשראו בנפילתה שהרגישו אז בזיון בנפשם. אבל כשלא היו שם ולא ראו הנפילה לא הרגישו בזיון ואף שספרו להם אח"כ אין מרגישין הבזיון ע"י שמיעה כי אם ע"י ראיה. שלכן גם לטעם הד"ח אין לחייב להתענות אלא אלו שראו הנפילה, ונמצא להד"ח שרק אלו שהם בני ביהכ"נ הקבועים וגם היו בביהכ"נ וראו כשנפלה צריכין להתענות, ובתפילין שהוא רק של יחיד אין להתענות אלא בעל התפילין, ודוקא כשראה הנפילה. דבזה יש להקל כטעם השני אליבא דהד"ח.

נמצא לדינא שלהסמך דמשפטי שמואל שהוא אליבא דפרש"י יש להתענות אף כשנפלה באונס, וגם כל הרואין, ואף שרוב מפרשים לא מפרשי כן מ"מ אולי מה שנהגו הוא אליבא דרש"י, ולסמך דכפות תמרים למה שבארתי דברינו הוא רק לזה שנפל מידו וכשפשע דוקא, אבל הוא דלא ככל המפרשים ולא היה לן לחוש לזה כלל. אבל איכא לזה סמך של האמרי אש מפירוש שהביא הרמב"ן על הא דירושלמי סוטה, ולכן על מי שנפל מידו בפשיעה הוא יותר מחוייב ואף בסתם שלא ידוע לו שפשע יש לחייבו ג"כ ביותר מספק, אבל גם על אחרים הרואין יש להתענות כהמנהג, ולהד"ח יש מקום לחייב להתענות כל אלו שיש להם חלק בביהכ"נ שהם שייכים להס"ת, אבל למעשה יש להקל לאלו שלא ראו בנפילתה, אף שהם מבני ביהכ"נ הקבועים וגם להקל באחרים אף שראו הנפילה, אבל מצד המנהג יש להתענות כל הרואין כדלעיל. ולכן בעובדא דבעת הוצאת ס"ת מאה"ק נשמטה ס"ת אחרת ונפלה לארץ יתענו כל הרואין.

ובדבר אם לא נפל כל הס"ת מידו אלא רק מידו אחת יש מקום לכאן ולכאן ומהראוי להתענות, אבל הרוצה להקל נמי אין מזניחין אותו.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן ד

אם לחכות על מנין לפני ישתבח, ואם לחשיבות תפלה בצבור צריך להתחיל בשוה, וממי צריך לשמוע קדושה כשהוא באמצע תפלה, וכלים שהוא ספק אם נעשן בפעקטערי של ישראל לענין טבילה

בעה"י י"ט מרחשון תשל"א.

מע"ב ידידי הנכבד מהר"ר יעקב דרדק שליט"א.

הנה אם אפשר לחכות זמן קטן לפני ישתבח על מנין ועדיין יהיה זמן ק"ש יש לחכות. אבל זמן רב לא יחכו אף שעדיין יהיה זמן ק"ש לבני תורה אסור משום דהוא בטול תורה דהא איך יכולין אז ללמד תורה, ולסתם בנ"א אין לחכות זמן רב דיש לחוש שיפסיקו בדברים שאסור.

ובדבר אחד שלא הספיק להתחיל התפלה בשוה עם הצבור אלא באמצע אם נחשבה תפלתו כתפלה בצבור, הנה לע"ד היה פשוט דנחשבה כמתפלל עם הצבור דהא אף כשהתחילו הצבור להתפלל בשוה נמי הא אין מתפללים תפלה אחת אלא זה עומד באתה קדוש וזה ברפאנו וזה בעל הצדיקים וגם אין גומרין כאחת ויש שמאריכין עד שרוב התפלה מתפללין אחר שכבר ליכא עשרה מתפללין, וא"כ מ"ש תחלת התפלה מאמצעה וסופה. אבל הפמ"ג בא"א סימן ק"ט סק"ב על הא דכתב המג"א דתפלת צבור עדיפא מעניית איש"ד הוקשה לו מהא דאם אינו יכול לגמור כשיתחיל להתפלל כשבא ומצא צבור מתפללין קודם קדושה וקודם קדיש אל יתפלל עם הצבור, תירץ דכאן לא הוה ממש תפלת הצבור דבא באמצע משא"כ כשמכוין עמהם, הרי סובר דאין תפלה עם הצבור ממש אלא כשהתחיל בשוה עם הצבור, אבל הוא תמוה דמ"ש תחלתו מסופו, ולפרש מש"כ מכוין עמהם שהוא להתחיל וגם לגמור בשוה כמעט שאינו מן המציאות, ואולי סובר שתלוי ברוב תפלתו שתהיה עם הצבור, אך א"כ לא יתורץ קושיתו כל כך דאפשר גם בבא באמצע שתהיה רוב תפלתו עם הצבור. וקושיתו הא יש לפרש באופן שלא יכול להתפלל עם הצבור כלל, וגם אולי יש לפרש טעם המג"א שעדיפא תפלת הצבור מאיש"ד באופן שיתבטל שתי תפלות מנחה ומעריב שלא בצבור. ובכל אופן הא גם הפמ"ג מודה דגם זה נחשב תפלה בצבור אך

שלא כמתחלת התפלה שלכן אם אינו יכול להתחיל בשוה יש לו עכ"פ להשתדל להתחיל בזמן שעדיין הצבור מתפללין אף לדידיה, וכ"ש שיותר מסתבר שהוא בדין תפלה בצבור ממש.

ובאחד שעומד באמצע התפלה שצריך לשתוק כשאומר הש"צ קדושה צריך לשמוע כשאומר הש"צ בעצמו דתדי קלי לא משתמעי ובפרט כשכל הצבור אומרים ביחד, ולכן יש להנהיג שהש"צ יאמר הקדושה בקול רם אחר שיאמרו הצבור בעצמו כדי שישמעו אלו שעומדים באמצע התפלה, ולשמוע מאחד מהצבור שעומד אצלו ושומע מה שאומר לא יצא אם לא שידיענו קודם התפלה שיכוין להוציאו כי לרמוז לו בתפלה אסור, אבל מהש"צ יוצא אף שבזמננו אין הש"צ מוציאו מ"מ כיון שנתקן להוציא הרי סתם דעתו לעשות כהתקנה שהוא ממילא כנתכוין להוציא אם יש לאחד צורך לצאת אף שהוא אינו יודע מזה.

ובדבר כלים שיש ספק שמא נעשו בפעקטערע של ישראל צריך לטבול בלא ברכה, ואם הם כלי זכוכית שכל טבילתם הוא מדרבנן יש מקום להקל שלא להצריך טבילה כלל דספק דרבנן לקולא, אבל כיון שרוב הפעמים אפשר לברר שלכן אין להחשיב זה לספק מחמת העצלות לברר, לכן יש להטביל גם כלי זכוכית אבל בלא ברכה, ואם ידוע שהם מפעקטערע של נכרים צריך להטביל בברכה אף כלי זכוכית שלכן כלים הבאים מיאפאן וממדינת טשיינא שכולן נכרים, ואף הבאים ממדינות שביזראפ צריך להטביל בברכה כי רובן של נכרים, והבאין מא"א לטבול כלל כי כולם של ישראל ואף אם מפעקטערע של עבריינים ומחללי שבתות נמי א"צ טבילה. ואף להמצריכין טבילה בנתן ישראל כסף לנכרי לעשות לו כלי מדין אומן קונה בשבח כלי שהביא הרמ"א בסימן ק"כ סעיף א' לא שייך בפעקטערעס שעיקר הכלי נעשה ע"י המאשענעס והאומנים הם רק כמסייעים בעשייתן, וגם בלא זה כל העובדים בפעקטערעס בעשיית כלים הם פועלים דשכיר יום ושבוע ולא קבלנים ואינם קונים בשבח כלי אלא אומנים שהם קבלנים.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן ה

בענין שינוי ההברות אם יכולין לשנות או לא

כ"ג טבת תשכ"ט.

מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ר יחיאל מיכל טווערסקי שליט"א, רב במילוואקי.

הנה בדבר שינוי הברות בין אנשי אשכנז ובין אנשי ספרד, ודאי אין לשנות מהברה של אבותינו שהיו קורין בהברה זו אלפי שנים, לא מבעיא אם נימא שהוא גם מחלוקת לדינא איך לקרות שודאי אין לנו לשנות, דהרי לבני אשכנז אינו אמת כהברה הספרדית, ובפרט שבני אשכנז היו הרוב בכל הדורות, אלא אף אם נימא כדמסתבר שליכא פלוגתא לדינא ושניהם היו כשרין לדינא, דהא לכאורה מוכרחין לומר כן דקריאת חליצה הא נקרא בלה"ק דוקא ואם היבם והיבמה אין יכולין לקרא מעכבת הקריאה דאף באינה יכולה לקרא לא אבה בנשימה אחת מעכבת כדאיתא ביבמות דף ק"ו לגירסת הרי"ף ופסק כן הרמב"ם פ"ד מחליצה ה"ד ונמצא שנצטרך ללמד את האשה שתוכל לקרא בכל ההכרות, דאל"כ נמצא שחליצות דשל הספרדים פסולות לדידן וחליצות שלנו פסול להספרדים שלא מצינו דבר כזה, ולכן משמע ששתי ההברות כשרין שלכן אף שהאשה אינה יודעת אלא הברה אשכנזית או רק הברה ספרדית כשרה החליצה, מ"מ לא מסתבר שאבותינו כשהיו כולם יחד שהיה זה עד שגלו בחורבן ראשון היו מדברין בהברות אחרות, ומה שנחשב שתי ההברות כל אחת מהן לשון הקדש אף שרק אחת מהן היא אמתית, הוא מטעם שאם יש קהל גדול שקורין אותן האותיות והתיבות בנקודות שבלשה"ק בהברה קבועה נחשב זה ג"כ לה"ק אף שהוא שינוי מהברה שהן דברו ושניתנה התורה, והוא מוכרח דהא הברות משונות במקצת איכא גם בהברה אשכנזית גופא בין מדינות שונות כמו הברת אנשי ליטא והברת אנשי פולין והברת אנשי אונגארן שכולנו בני אשכנז שאין לומר כלל שגם מתחלה היו בהברות מיוחדות אלא שיש איזה שבושים במקום אחד שנעשה ברוב הימים מצד הברת אנשי המדינה בלשונם שנמשך ממילא גם על הברה של לה"ק, ומ"מ ודאי שהחליצות דכל המדינות כשרים לכולם אף שיש שינוי גדול בקריאת תיבות ככה יעשה ועוד, אף שודאי רק של אחד הוא קריאה האמתית, אלא ודאי הוא מטעם דנחשב גם הברה שאינה כפי שדברו

אבותינו כיון שיש קהל גדול שקורין כן האותיות והתיבות כנקודות שבלה"ק, בחשיבות לה"ק שבשרים לדברים שנאמרים בלה"ק שיש אצלינו חליצה וברכת כהנים. והטעם דאין למעטם מכה ככה דהרי גם לפי הברה שאינה כשל אבותינו נמי אין למעטם מכה ככה שנתמעטו שאר לשונות, ורק שלדבנן שילפי חליצה מוענתה מלוים ולוים מקול קול ממשה יקשה דמשה הא דבר בהברה אחת וצריך לומר לדידהו שהוא קבלה שלא למעט אלא שאר לשונות ממש ולא לה"ק שבהברה אחרת. וכמו כן מסתבר שהוא גם בהברה ספרדית והברת אנשי תימן, לא שגם אבותינו במדבר ובמקדש ראשון נתחלקו לכמה הברות, אלא שאף שהם דברו בהברה אחת והתורה ניתנה באותה הברה אחת שדברו אבותינו ורק אותה הברה הוא לה"ק האמתי כשרין כל הברות לברכת כהנים ולחליצה.

וא"כ ודאי שלה"ק האמתי כמו שדברו אבותינו עדיף לתפלה, לא דק משום שזה עצמו הוא זכות גדול שמתפללין בהלשון והברה שניתנה התורה, וכהטעם שאיתא בחתם סופר ח"ו סימן פ"ד כי אף שתפלה נאמרה בכל לשון הוא יותר ראוי להתפלל בלשון הקודש, וגם שתיקנו כן כי אף לפני מלך ב"ו אין עושין כן כי המדבר עמו צריך לדבר בלשון המלך אע"פ שהמלך מבין בכל הלשונות, שלכן גם בענין ההברה שייך זה, וגם הא א"ר יהודה בסוטה דף ל"ג, אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמית דא"ר יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נזקקין לכשמתפלל ביחידות להסוברין בסימן ק"א סעיף ד' שכמו כן לכל לשון אין נזקקין אלא ללה"ק, ואף להי"א דרק ללשון ארמי אין נזקקין שהוא שיטת הרא"ש פ"ב דברכות סימן ב', הרי כתב שם במעיו"ט שהוא משום דהוא לה"ק המשתבש ומטעם זה כתב שגם כלשון עברי שכתב הרמב"ם שהוא לה"ק משובש נמי אין נזקקין כשמתפלל ביחיד, ולכן הברות שהם בשינוי נמי הן כלה"ק משובש. אבל אין ידוע לנו איזו היא הברה האמתית לכן אינו דשאי לשנות מכפי שהתפללו אבותיו כיון דלפי קבלתם הברה שלהם הוא האמיתית ואיך ישנה להברה שאינה אמתית לקבלת אבותיו, והא בכה"ג שאיתא מחלוקת בדינא נמי מפורש שאסור לשנות כהא דחלב דאייתרא בפסחים דף נ"א ובמוגרמת דרב ושמואל בחולין דף י"ח, וכן הוא ענין הברות שהוא ג"כ כמחלוקת איך היא הברה האמתית שאסור לשנות אם לא שהלך למקום האחר אדעתא שלא לחזור. ולכן ברור שבמקומותינו שמתפללין בהכרה אשכנזית וכן אומרין בכל הברכות וקורין בתורה אסור לשנות להברה ספרדית וממילא צריך ללמד במדינותינו עם התלמידים לקרא בהברה אשכנזית.

ידידו מוקירו,

משה פיינשטיין

סימן ו

אם יש להתפלל עם אלו שאין יכולין ג' ברכות ראשונות

א' דר"ח טבת ו' חנכה תשכ"ז.

מע"כ ידידי הנכבד מהר"ר שמעון ווייס שליט"א.

הנה בדבר מקום שהרבה אנשים אין יכולין להתפלל בקריאה בסדורים והנהיגו שהש"צ יאמר עם כל הצבור בקול רם מלה במלה רק עד אחר ג' ברכות ראשונות כדי שילמדו להתפלל לכה"פ ג' הברכות הראשונות, הנה אף שאיכא שיטה הסוברת בפריסת שמע דאומדין אחד ברכת יוצר ג' ברכות ראשונות בשביל קדושה ומפסיקין אחד הא' הקדוש, עיין בב"י סימן ס"ט שהביא כן ממהרי"א שכן דאה בפירושי רש"י שאלו בני האדם כבר התפללו וחוזרים פעם אחרת לברך בעבור שלא שמעו קדיש ובדכו וקדושה מעומד ומפסיק, וכן כתב הגר"א בכוונת הטור שכתב ויש שמוסיפין לומר אבות וגבורות ואומר קדושה ואתה קדוש שרצה לומר שמסיים הברכה אף שהוא רק משום קדושה, והוא מדנקט שאומר גם אתה קדוש שנראה כמיותר לאשמעינן שלא נימא שיוכל להפסיק תיכף אחר קדושה אלא שצריך לסיים הברכה, וא"כ שאר הברכות א"צ לומר לדידיה, אבל מהרי"א בב"י שם מסיק שלא יתכן זה שמאחר שהתחיל עליו לגמור התפלה שלא נתקנה להפסיק בברכותיה שסדרום ע"פ המקראות, וגם ברש"י ובדברי הטור הוא מסופק איך הם סוברים, ובשם המנהיג נמי הביא וישלים הכל ופסק כן הרמ"א, וא"כ הרי נפסק לדינא שצריך מי שאמר ג' הברכות לגמור כל הי"ח ברכות. ואף להסוברים דיכול להפסיק ולא לומר שאר הברכות, הוא דוקא משום שכבר התפללו ויצאו ידי חובת תפלה ורק בשביל קדושה אומרים עתה סגי בהג' ברכות לבד, אבל באלו שלא יצאו ידי תפלה לא יצאו בהג' ברכות לכו"ע, דכל י"ח הברכות מעכבות וכשחסר אף ברכה אחת לא יצאו כלל, וממילא יהיו

ברכות אלו לבטלה אף לדידהו. והטעם מה שאין יכולין להחשיב זה לחיוב קדושה ולא יהיו לבטלה, הוא דמאחר שיש עליהם חיוב תפלה, בהכרח הם לתפלה שמחוייבין לגמור ולא תיקנו בכה"ג שיהיה שייך לברך רק הג' ברכות לבד.

ועיין בסימן רל"ב סעיף א' דאם השעה דחוקה ויתפללו בלחש ואח"כ יאמר הש"צ רק הג' ברכות ויענו קדושה, ומסיים בהא' הקדוש אם אין שהות ביום לגמור י"ח ברכות, ובב"י מביא זה משבה"ל שכתב זה ב' אפרים בש"ר האי גאון, שלכאורה תמוה דסותר מה שבסימן ס"ט הא מביא הב"י משבה"ל שסובר כדברי המנהיג שצריך להשלים כל הי"ח, ומטעם שהביא בשם מהרי"א שלא יתכן להפסיק בג' הברכות, ובשלמא להמחבר אפשר שהוא לא הכריע הדין, ולכן בשעה"ד סובר דיש לסמוך על אלו הסוברין שרשאי להפסיק וכמפורש בדבריו שם שמסיק וכדאי הם לסמוך עליהם בשעה"ד, אבל על בעל שבה"ל שבדין פריסת שמע בסימן כ"ו לא הזכיר שיש מחלוקת בזה אלא סתם וכתב ואומר י"ח ברכות, ובסימן מ"ז כתב דין זה שבשעה"ד אחר תפלה בלחש דמנחה כשאין שהות לגמור י"ח יסיים בהא' הקדוש יקשה דהוא סתירה לכאורה. וצריך לומר דאף שסובר בדין ברור שאין להפסיק בשחרית דכיון שלא מצוי שלא יוכלו לגמור הי"ח דדובא דרובא בנ"א מתפללין כשעוד יש זמן גדול שדאוי להתפלל, לכן אף כשנזדמן שנתאחרו עד סוף זמן תפלה, או שאין לו פנאי אף לדגעים המועטים לגמור התפלה לא תיקנו שיוכלו לומר רק הג' ברכות בשביל צורך הקדושה ויהיה ממילא ברכה לבטלה, שלכן אין להם לפרוס כלל, אבל במנחה שרוב בנ"א מתפללין בסוף הזמן שלכן מצוי שיארע שלא יהיה להם שהות לגמור כל הי"ח, תיקנו שבשביל קדושה יוכלו להפסיק בג' הברכות. חזינן דבמקום שלא תיקנו הוא אסור, שלכן אף להמתירין להפסיק גם בפריסת שמע הוא רק אחר שהתפללו, אבל כשלא התפללו הוא ברכה לבטלה כשלא יאמרו כל הי"ח ברכות.

ונמצא לפ"ז שמה שהנהיגו בשביל אלו שאין יכולין להתפלל שהש"צ אומר בקול רם והצבור אומרים אחריו מלה במלה דק עד הא' הקדוש הוא דבר שלכו"ע לא נכון כלל ואסור, אלא צריך שיאמרו עם הש"צ מלה במלה עד אחר כל הי"ח ברכות כדכתב הרמ"א אף בשעה דחוקה, ובעובדא זו צריך לעשות כן לכו"ע. ואם אפשר להצבור לומר אחריו בלחש יאמרו בלחש כדאיתא ברמ"א סימן קכ"ד סעיף ב', אך אם יש לחוש שבלחש לא יאמרו כלל, וכן אם יש לקוות שילמדו ויתרגלו להתפלל בעצמן ובלחש לא יתרגלו יכולים לומר גם בקול רם כדאיתא בסימן ק"א שאף בשביל כוונה ובשביל ללמד לבני ביתו מותר, וכ"ש כאן שאיכא גם זה כוונה ושיתרגלו וגם שיש לחוש שלא יאמרו הכל שמותר בקול רם. ופשוט שצריך שיתחיל הש"צ מה' שפתי תפתח ולגמור אחר שמ"ע בפסוק יהיו לרצון בקול רם כדי שיאמרו אחריו גם זה.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן ז

באחד שמכוין יותר ביחידות מה עדיף

ח' אייר תשכ"ד.

מע"כ ידידי מר דוד וואקסמאן שליט"א.

בדבר אחד שמרגיש שכשמתפלל ביחידות מכוין את לבו יותר לשמים מבשעה שמתפלל עם הצבור איך יעשה, אם תפלה בצבור עדיף או ביותר כוונה עדיף, הנכון לע"ד דאם כוונה המוכרחת לצאת יש לו גם כשמתפלל בצבור יותר טוב שיתפלל עם הצבור אף שיחסר לו כוונה הרצויה ביותר, דתפלת צבור הוא חיוב להשתדל בזה וצריך לילך ער מיל להתפלל בעשרה כדאיתא בסימן צ' סעיף ט"ז. ועיין בספרי אגרות משה או"ח חלק שני סימן כ"ז שהארכתי להוכיח שהוא חיוב ממש, ואף שנאמר לשון ישתדל שלכאורה משמעו שהוא רק מעלה וחשיבות, ונתתי טעם על לשון זה אף שהוא חיוב, וגם בארתי שזה שביחיד לא מובטח שתתקבל תפלתו עושה זה החיוב, משום דתפלה שידוע שלא תתקבל אינו יוצא בה מצות תפלה, ולכן כיון שבצבור נשמעת תמיד ותפלת יחיד אף של אדם גדול וצדיק אינו ברור שתתקבל יש חיוב להתפלל בצבור כדי שיקיים מצות תפלה בצבור. ונמצא לפ"ז שתפלה בצבור עדיף מיתרון כוונה על החיוב כיון שתפלה בצבור הוא חיוב בעיקר מצות תפלה ויתרון כוונה על החיוב הוא רק מחמת חשיבות ומעלה. ובפרט שאין הדבר ברור שיכוין יותר, דהא בזמננו ליכא מי שיכול לומר שהוא מכוין כראוי כדאיתא בתוספות ברכות דף י"ז ואיפסק כן בש"ע

תיל נעל מ"מ · תמ"ג דהרשיע ליה לגיל דלא נימא חחש לון מדי אחריתא לא קשלים הם ויטולו שמיהם ות"ש ודיכי דרשיון הכי דרשון מעמל הא לאיצרך לגופיה שלריך לקרות הכ"ל דרשון במתניתין (נקמן דף קב:) מכבה מיכונא אמ"ג שאינא עיקר קריאה: **שאין** תופה אם רוב כרגל · אבל הכא לא (מ') כאי בשמיעת רוב עקב לאין קרוי מעגל אלא כשמיעה רוב כרגל אבל לענין חליצה אבי בשמיעת רוב המקב כלאחמר לגיל (דף קב.) דתניה שפיר גילוי כרעיה בהכי:

המסוליים · שם סגל אחד כן לאחר בירוזלמי ר' יהושע בן לי בפק בסוליים בלילי טומא רבה ולאחרינן נמי (מדרש רבה ש"ס) מה שנשתה אכמה עמרה לרחקה עשתה עוזה עקב נשוייתה דכתיב רלתיים אכמה ירלתה: וכתיב מקב עוזה ירלתה ה' וגו' הכא לאחר במדרש (שם) ג' דברים שקולים זה כה אכמה ירלה עוזה לה"ש דשקולים הייט הכא בלא הא לא אי אבל אבל מעוה גדולה מכולן": **ממטמא** מלחריו · פי' אם נגע בנגע מלחריו של בית ומיהו מסמקה לר"י בבית מטמר אם נגע בנגע שמטמא בלא ביאה לא הזיב לחריו דמטמא דמטמא בנגיעה לא שמא נרע ומתוכו דמטמר הייט שנכנס טוב לבית בדפיקה בקונמרס ובת"כ דרים בנגע בראה בבית מטמא ממטמא ואין מטמא מלחריו והא קרא בתוכר כתיב מטמא שהרבה דנגע הטוב בתוך הבית ממטמא ולא הגולל מלחריו:

ביון שנכנס רובו לבית מהור מטמא · אמר ר"י לא"ע אבל יש שם אלא שנכנסה והאיליה ממא ולא"ג דתנן ומייתיבן לה בפרק קמא דקדושין (דף נג:) ממא שובר אחת האלון ומהור יוסב מהור הייט דוקא בבית שיהא יוסב בדכתיב בדד יסב אבל בבית לאחה מחיטה כלילו יוסב מחיטו המטמא ומטמא הבית ואם אלמר דהכא מטמא דמטרע ממטמא בלאהל ובבית מטכא כלים (פ"ח מ"ד) אמר למעלה מכן מה שמטמא בלאהל מה שאין טוב ממטמא ואם לענין מעיב מעיב בהייטר ואמר רבינו יהודה דמ"מ מה אמור דאלילו שובר אחת האלון ומהור דמה אלילו שובר אחת האלון ומה דמה אמור שמטמא אלי' מה שבבית אחר אם יש בו אלון פוחת ספח מה שאין בן בחטרע דאלון ממטמא בלאהל ומהור בבית שנכנס בו בכיבוב והבא אל הבית:

סנדל של עבודה טוכבים לא חחלון · פי' בקונט' דמיירי בעבודה טוכבים של שובר טוכבים וקודם ביטול דכיון דרחלי לבטל לא מכחת שיעוריה אף על פי שלא נתבטל

תחלון ואם חליצה כשרה כשרה של חקרובת עבודת כוכבים ושל עבודת כוכבים שמטמא בלאהל ומהור בבית שנכנס בו בבית שנכנס בו בבית שנכנס בו

והא אתמר דבי רבי ינאי לפי שלש בחמר ואתמרה · וא"ש מכח ליה לרבי ינאי הא' מעמא דלמא מקום אלא בני דשה ניהא וקנין (נקמן דף קא.) דבנעין שיחסוטו בעיסה ואתמא נמי אתריבן לקמן (דף קה:) דקנינה תלנא בפטומות וקנין נמי הוה חלין מי לא הלש כחיב בפרשה כין דלא בני דמה ניהא וא"ל שכ"ל עומדים על גבם ומוריה לסם לעשות חליצה מחיקרב דהכי נמי אתריבן בפרק בי דבינעין (דף כב. ופס) דחש"ן שלחנו גם ונחול עומד על גבם דכתר ומיהו לענין חליצה שיבה לא חלין אע"ג דכ"ל עומדים ע"ג כראתר בתוספתא לפי שיש בחליצה רבויי דברים ולין ב דעת כלל לעשות לדעת כ"ל אבל בני גם שנה לעשות כי נחול עומד ע"ג כתר ומחבבנו ביכרת מחוך מעביו שוחב הגם לעמה שוחב בם הלים והלמה הזמן וסם ומיכו ומיכו בעיה והא דאתר בפ"ק דמולין (דף יב וסם) בני וכולן שבחבו ואחרים רולין לוחן שחיקבן כעיה ומוקי לה כל נחן דלא בני טוה לשחיקה מעמא לדבנן דכתו טוה לשחיקה לא מהני גדול עומד ע"ג הבחם אחרים לין מעמדים לוחו לך שרלאוה שלא קלקל ונם לין מחבבנו ביכרת מחוך מעביו כמו חליצה דלין מחבנין אלא לחיקה בתר בעלמא דתמר בפ"ק דמולין (דף יב.) דבעינן מחבבנו ביכרת מחוך מעביו: **דאמר** רבי זירא כל הרלוי בגילה כו' · חליצה דר' זירא בפ' דבעינן מחבבנו ביכרת מחוך מעביו ומעשה בארד שחלץ בין הבחם לבין הבחם לא מחלפא ליה ואתו למישרי חלוצה לאחון ואיבא דאמרי הכי שלחו ליה יבמה שרקקה חחלון ואינה צריכה לרוק פעם אחרת כי ההיא (ג) דאתיא לקמיה דרבי אמי דוה יתיב רבי אבא בר ממל קמיה רקקה מקמי דתחלון אמר ליה רבי אמי חלוץ לה ושרי לה תיגרא אמר ליה ר' אבא הא בעינן מירק הא רקקה לה ותירוק ומה בבך דפיק מיניה הדרבא דאי אמרת תיהדר ותירוק אמרי רקקה קבייתא ליה בה מששא ואתי למישרי חלוצה לאחון והא בעינן בסדרון כסדרן לא מעבבא הוא סבר דחיי קא מרחי ליה נפק דק ואשכח דתניא *בין שהקדים חליצה לרקקה בין שהקדים רקקה לחליצה מה שעשה עשוי *לוי נפק לקרייתא בעו מינה נידמת מהו שתחלון יבמה שרקקה אמר מכלל דאיכא כתב שאינו אמת לא הוה בידיה אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה מ' כתיב חלצה ביד ומ' כתיב ורקה דוק אבל אגיד לך הרשום כבתב אמת ומי יש כתב שאינו אמת לא קשיא *כאן בגזר דין שיש עמו שבועה כאן בגזר דין שאין עמו שבועה בדבר שמואל בר אמי דאמר *רב שמואל בר אמי אמר רבי יוחנן מנין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו מתקרע שנא' *לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם אמר רבה בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בדברי תורה אביי אמר בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר בגמילות חסדים רבה ואביי מדבית עלי קאתו רבה דעסק בתורה חזה ארבעין שנין אביי דעסק בתורה ובגמילות חסדים חזה שיתין שנין ח"ד משפחה ארת היתה בירושלים שהיו מהים בבן שמנה עשרה שנה כאו והודיעו את דבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא ממשפחת עלי אתם שנא' *וכל מרבית כיתך ימותו אנשים לבו ועסקו בתורה ותהיו הלכו ועסקו בתורה ותהיו קורין אותן משפחת יוחנן על שמו אמר רב שמואל בר אוניא אמר רב מנין לגזר דין של צבור שאינו נתחם אינו נתחם והא כתיב *בי אם תבכבכי בנחר ותרבני לפני אלא מנין שאפ' נתחם מתקרע שנאמר *מי כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב *דרשו ה' בהמצאו *לא קשיא הא ביחיד הא בציבור (ג) יחיד אימת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליום"כ שלרו ליה לאבוה דשמואל *יבמה שרקקה דם תחלון לפי שאי אפשר לדם בלא צחצוח רוק מתיבי *יכול יהא *רם היוצא מפיו ומפי האמה טמא ת"ל *ווכו טמא ואין דם היוצא מפיו ומפי האמה טמא אלא מהור ל"ק *כאן במצערת כאן בשותת: חרש שנחלץ וכו' אמר

אמר ליה רבי אלעזר *כבה יעשה *כלי דבר שהוא מעשה מעבב א"ל רבי עקיבא *משם דאיה כבה יעשה לאיש כל דבר שהוא מעשה באישן *הדרש *שנחלץ והדרשת שחלצה וחלצה לקמן חליצתה פסולה *קמנה שחלצה תחלון משתגדיל ואם לא חלצה חליצתה פסולה *חלצה בשנים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול חליצתה פסולה רבי שמעון ורבי יוחנן הסנדלר מכשירין ומעשה בארד שחלץ בינו לבינה בבית האסורים ובא מעשה לפני רבי עקיבא והכשיר: **גמ'** אמר רבא השתא דאמרת קריאה לא מיעכבא לפיכך אלם ואלמת שחלצו חליצתן כשירה תנן דרש שנחלץ והדרשת שחלצה וחלצה מן הקמן חליצתה פסולה מ"מ לאו משום דלא בני קרייה ניגרו לא משום דלאו בני רעה. גינרו א"ר אלם ואלמת גמ' אמר רבא אלם ואלמת בני רעה ניגרו ופומייהו הוא דכאיב להו והא אמרי דבי רבי ינאי לפי *שאינו באמר ואמרה אלא כי אחמר דדבא אסיפא אחמר דרש שנחלץ והדרשת שחלצה וחלצה ראמרת מן הקמן חליצתה פסולה אמר רבא השתא ראמרת קרייה מעכבא לפיכך אלם ואלמת שחלצו חליצתן פסולה ומחניתין בר' זירא דאמר ר' זירא *כל הראוי לבילה *אין בילה מעכבת בו ובל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת שלחו ליה לאבוה דשמואל *יבמה שרקקה חחלון *מכלל דאיפסלא לה מאחון מני אילימא ר' עקיבא השתא ומה במקום מצוה ראיבא למימר מידי דהוה אאימדים רבי ליתנהו לא מעכבי וכי איתנהו מעכבי אמר ר"ע לא מעכבא מאחון איפסלא ואלא ל"ר אלעזר והא שני דברים המתרין ניגרו *ושני דברים המתרין אין מעלין זה בלא זה אלא כרבי רתניא *כבשי עצרת אין מקדשין הלחם אלא בשחוטה כיצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קדש הלחם שחט שלא לשמן וזרק לשמן לא קדש הלחם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן קדוש ואינו קדוש דברי ר' אלעזר ב"ש אומר לעולם אינו קדוש עד שישחטם לשמן ויזרוק דמן לשמן (ה) ומי אמר ר' עקיבא רקיקה לא פסלה ותתניא "חלצה. ולא המעלים חלה הכתוב עשיים סל המעלים מביחתו הלין לבעים ובתחלה: כלל ל"ג: לחם קדוש · ליפסל ביוצא ולין קדוש לרוח ניחר בתיב"ה:

תורה אור פסולה · לפערה במקום לא כסר:

מעלה לה בפערה בחליצה כדאמר: לקמן בפ' כ"ם (דף ק.) ולין לה בקנה חלת ביכנס ולא רלה להוציא יוצית בגם: חלנה בכנים · בכנים לא כנ' ומכלת אחד מהן קרוב הדבר הוה לה פסולה חליצתה פסולה: ורבי שמעון ור' יוחנן הסנדלר מכשירים · ול"ג בכנים הכל בכנים פסיק נמי מ"ק: **גמ'** חלם ואלמת · אחלנו חליצתן כשרה: ואתמרי דבי רבי ינאי · ומפרש מעמא דאמרי דמרים ומרבים מפני שאינו באמר ואמרה דתנן (מתמות פ"ח מ"ב) חרש שדברו חכמים בכל מקום אחיו לא אמרו אלא מדברי: ומאד ואחר ומנחה ואתמרה · חליצתה פסולה · ומתני' דקתני לא קרלה חליצתה בעיבה מ' ואיכא ואחר"ל אילא אחר · ואחר בכלי אחר ומפרש מעמא מעמא דקים לה דלרבנן דבעים בבלנות בכלי אחר אבל פ"ח אין בבלנות ומחוכנין וכי אין בבלנין מה הכא (פס יח). אם לא בכל כבר ומתני' רבי אילא הרלוי לבילה אין בילה מעבבת בו הפוכין בו בכל כבר ומאין ראיי לבילה · אין בילה מעבבת בו וכל שאין ראוי לבילה בילה מעבבת שלחו ליה לאבוה דשמואל *יבמה שרקקה חחלון *מכלל דאיפסלא לה מאחון מני אילימא ר' עקיבא השתא ומה במקום מצוה ראיבא למימר מידי דהוה אאימדים רבי ליתנהו לא מעבבי וכי איתנהו מעבבי אמר ר"ע לא מעבבא מאחון איפסלא ואלא ל"ר אלעזר והא שני דברים המתרין ניגרו *ושני דברים המתרין אין מעלין זה בלא זה אלא כרבי רתניא *כבשי עצרת אין מקדשין הלחם אלא בשחוטה כיצד שחטן לשמן וזרק דמן לשמן קדש הלחם שחט שלא לשמן וזרק לשמן לא קדש הלחם שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן קדוש ואינו קדוש דברי ר' אלעזר ב"ש אומר לעולם אינו קדוש עד שישחטם לשמן ויזרוק דמן לשמן (ה) ומי אמר ר' עקיבא רקיקה לא פסלה ותתניא "חלצה. ולא

רקיקה

(ויקרא ב) בלולה בשמן תאפה סולת ולל מחבת ובמחבת בסיים (במדבר פו) כחיב קונה בלולה וכן בקרבן בשיחים בריסבר דומי ר"ל דלא מקמנע ליה עיכובא כיון דלא כחיב "ויכלנו לשון עוד ול"ע חם ל"ם עיכובא בגמלת בכסי"ג ל"ם עולבה דרשם ול"ם מנת ליה עיכובא בכלי לרלי לבילה ואמר רחמנא דלא מעכבא מסחמת לכי אחבי הא דכתביה דבעינן רלוי לבילה והא דמסקינא בפ' עברה בגדרים (דף סב.) בלולה ואמר רחמנא דלא מעכבא מסחמת לכי אחבי הא דכתביה דבעינן רלוי לבילה ומעכבא מ"מ דמעמא מגלגן קרבנותיהן נרי לכמיכה לא מעכבא ניחא לכ"ל מ"ל דלא מקמנע ליה עיכובא בכלי לרלי לבילה בילה מעכבא בו ומעמא דמאי מגלגלן קרבנותיהן לא